

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ Sisaket Rajabhat Law Journal

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2568

Vol. 2 No. 1 January - June 2025

ISSN 3056-9451 (Online)

สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Sisaket Rajabhat Law Journal

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2568)
Vol.2 No.1 (January – June 2025)

ISSN: 3056-9451 (online)

วารสารนี้เป็นวารสารวิชาการสำหรับนักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการในรูปแบบของบทความวิชาการและบทความวิจัย เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิด การเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในสาขานิติศาสตร์และศาสตร์ที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

การเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

หน่วยงาน สาขาวิชานิติศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ที่ปรึกษาวารสาร นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

คณบดีวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง

บรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.วระเดช ภาวัตเวคิน มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

กองบรรณาธิการ

ภายนอกมหาวิทยาลัย	ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
	ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา วิเชียรชม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ตรีเนตร สาระพงษ์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
	รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูณัช รัตนชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนิดา พรหมล้ำ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรยุทธ ลาสงยาง	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตี ไวกวี	มหาวิทยาลัยพะเยา
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎากร ว่องจุมภักดิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
	ดร.เด่นคุณ ธรรมนิศย์ชยุตม์	มหาวิทยาลัยเกริก
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนทิชา ภักดีคง	มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ภายในมหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัควัฒน์ จรรย์สาธุธังวสค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาที่ร้อยตรี ดร.ณัฐวัฒน์ บัวทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรณ์ สิทธิศักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยุติ มัญญาการกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นายสันติภาพ รัตนวรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

สำนักงาน

สำนักงานวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
สาขาวิชานิติศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
319 ถนนไทยพันทนา ตำบลโพธิ์
อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทร 089-1999618
E-mail: sisaketlawjournal@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นฉบับแรกของวารสาร ซึ่งมุ่งมั่น สร้างสรรค์ พร้อมเผยแพร่ผลงานทางวิชาการจากผู้นักที่ได้อ่านศึกษา ค้นคว้าประเด็นปัญหาทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ปรากฏสู่สายตาผู้อ่านทุกท่านได้พิจารณา พร้อมทั้งได้มีข้อเสนอแนะต่อองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไข และเพื่อจัดปัญหาให้กับชุมชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อส่งผลต่อสังคมโดยรวมและประเทศชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต่อไป

วารสารฉบับนี้ได้นำเสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเหตุเดือดร้อนรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเมื่อมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งก่อเหตุรำคาญขึ้น และเมื่อมีบุคคลแจ้ง หรือความปรากฏแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการดำเนินการเพื่อระงับเหตุรำคาญนั้น ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยเด่นดวงดี ศรีสุระ ในเรื่อง **“ปัญหากฎหมายในการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการเหตุรำคาญ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535”**

งานวิจัยชิ้นต่อมา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ซึ่งเป็นกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ก่อนจะฟ้องคดีไปยังศาล โดยณัฐวัฒน์ บัวทอง ในเรื่อง **“ปัญหาในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน”**

นอกจากนี้ยังมีบทความวิจัยที่น่าสนใจเกี่ยวกับการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกัน ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่ช่วงให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งทุนจากธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) โดยประสิทธิ์ศักดิ์ ฝอยทอง และณัฐนิชา ฝอยทอง ในเรื่อง **“ปัญหาการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกัน”**

ในส่วนของบทความวิชาการนั้น มีการนำเสนอเกี่ยวกับการทำสัญญาของนักกีฬาอาชีพ ซึ่งในปัจจุบันเป็นอาชีพที่สร้างเงินได้เยอะมาก โดยเฉพาะกีฬาฟุตบอล ที่มีสโมสรหลายสโมสรในประเทศไทย ทั้งนี้ รัฐบาลได้สนับสนุนงบประมาณในการทำทีมเรื่อยมา โดยพิทักษ์ชัย ทางทอง ในเรื่อง **“ปัญหาเกี่ยวกับการทำสัญญาของนักกีฬา ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556”**

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้คัดสรรคมานี้ จะเป็นแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าของนักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา หรือผู้ที่สนใจ เพื่อนำไปสู่การค้นคว้า และพัฒนางานที่ทำอยู่ให้ก้าวหน้าและได้ผลดียิ่งขึ้นต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.วระเดช ภาวัตเวคิน

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	
บทความวิจัย	
ปัญหากฎหมายในการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการเหตุรำคาญ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 <i>เด่นดวงดี ศรีสุระ</i>	1
ปัญหาในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน <i>ณัฐวัฒน์ บัวทอง</i>	16
ปัญหาการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกัน <i>ประสิทธิ์ศักดิ์ ฝอยทอง, ณัฐนิชา ฝอยทอง</i>	33
บทความวิชาการ	
ปัญหาเกี่ยวกับการทำสัญญาของนักกีฬา ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาสี พ.ศ. 2556 <i>พิทักษ์ชัย ทางทอง</i>	48
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	60
รูปแบบการเขียนอ้างอิง	65

**ปัญหากฎหมายในการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในการจัดการเหตุรำคาญ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535**

**Legal Issues in the Exercise of Power by Local Administrative
In Addressing Public Nuisance and Disturbance According to the
Public Health Act B.E. 2535 (1992)**

เด่นดวงดี ศรีสุระ¹

Denduangdee Srisura²

วันที่รับบทความ : 5 มีนาคม 2568
วันที่แก้ไขบทความ : 29 มีนาคม 2568
วันที่ตอบรับ : 5 เมษายน 2568
วันที่เผยแพร่ : 30 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายของเหตุรำคาญตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเหตุรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อเสนอการแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเหตุรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นปัญหาในการจัดการเหตุรำคาญ ดังนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการตราข้อบัญญัติ ท้องถิ่นของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการจัดการเหตุ รำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปัญหาในการติดตามหลังจากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ออก คำสั่งให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งดำเนินการแก้ไขเหตุรำคาญไปแล้ว

¹ เด่นดวงดี ศรีสุระ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000, E-mail: ubondenubon@gmail.com

² Denduangdee Srisura, Assistant Professor Dr. Faculty of Public Health Ubon Ratchathani Rajabhat University 2 Ratchathani Road, Nai Mueang Subdistrict, Mueang Ubon Ratchathani District, Ubon Ratchathani Province 34000, E-mail: ubondenubon@gmail.com

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่ได้จากการวิจัย โดยควรมีการตรวจสอบการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยกระทรวงมหาดไทยควรมีหนังสือเวียน และต้นแบบของข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ควรจะต้องดำเนินการอย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนและประโยชน์สาธารณะ และนี้ ควรมีการดำเนินการติดตาม หลังจากมีการออกคำสั่งไปแล้ว หากไม่ปฏิบัติตามจะต้องดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย โดยอาจมีโทษทั้งทางแพ่ง และทางอาญากับผู้ที่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญ

คำสำคัญ: : เหตุรำคาญ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; การจัดการ

Abstract

This research aims to study the meaning of nuisance according to the Public Health Act B.E. 2535 (1992), to study the problems regarding the management of nuisance by local administrative organizations, and to propose solutions to the problems regarding the management of nuisance by local administrative organizations.

The research findings revealed the following issues in the management of nuisances: problems concerning the enactment of local ordinances, which vary across different local administrative organizations; problems in the enforcement of laws related to nuisance management by local administrative organizations; and problems in follow-up after a local administrative organization has issued an order for an individual to take corrective action regarding a nuisance.

The researcher therefore proposes the following recommendations based on the findings: there should be a review of the enactment of local ordinances to ensure consistency across different local administrative organizations. The Ministry of Interior should issue a circular and provide standard templates for relevant ordinances. These processes should be carried out with transparency and integrity, with the aim of maximizing benefits for the public and the common good. In addition, there should be a follow-up process after an order has been issued; if the order is not complied with, legal enforcement must be carried out, which may include both civil and criminal penalties for those responsible for causing the nuisance.

Keywords: Land title deed; Land Reform; Agricultural land title deed

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ปัญหาเหตุรำคาญนับเป็นปัญหาที่แพร่กระจายอยู่ในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ และส่งผลกระทบต่อสุขภาพและอนามัยของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องมุ่งจัดการที่ต้นเหตุของปัญหา ซึ่งเป็นการกิจสำคัญภายใต้หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบดูแลในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ จากสถิติการร้องเรียนที่ผ่านมา พบว่าแนวโน้มการร้องเรียนปัญหาเหตุรำคาญต่อหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวของประชาชนและความจำเป็นเร่งด่วนในการดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีบทบาทสำคัญในการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างรวดเร็วและตรงจุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการกิจที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่โดยตรงตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550

การแก้ไขปัญหาเหตุรำคาญตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นหน้าที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่มีอำนาจโดยชอบตามกฎหมาย ซึ่งต้องดำเนินการจัดการกับปัญหาเหตุรำคาญในเขตพื้นที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องวางระบบบริหารจัดการเหตุรำคาญและกิจการที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอย่างเป็นขั้นตอนและมีมาตรฐาน

การดำเนินการดังกล่าวควรมีแนวทาง กลไก หรือกระบวนการที่ชัดเจนในการจัดการปัญหา เพื่อให้สามารถป้องกันหรือลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ในการจัดการเหตุรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จากการศึกษาพบว่า ประเด็นปัญหาทางกฎหมายและประเด็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย อันนำไปสู่การเกิดปัญหาในทางปฏิบัติเพื่อดำเนินการแก้ไข ระวัง หรือมาตรการอื่น ๆ ในกรณีที่มีเหตุรำคาญเกิดขึ้น ซึ่งประเด็นปัญหานี้ กล่าวคือ ปัญหาเกี่ยวกับการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาไม่มีความเป็นมาตรฐาน หรือมีความเป็นเอกภาพในการจัดการเหตุรำคาญได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการจัดการเหตุรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นการดำเนินการที่ต้องกระทบกระทั้งกับประชาชนในเขตพื้นที่ของตนเองซึ่งส่วนมากเป็นญาติพี่น้อง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายอาจไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร และปัญหาในการติดตามหลังจากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ออกคำสั่งให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งดำเนินการแก้ไขเหตุรำคาญไปแล้ว แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ไม่ได้ติดตาม อันทำให้เกิดการไม่ดำเนินการตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้สั่งไป อันนำไปสู่การร้องเรียนจากประชาชนผู้เดือดร้อน ได้มีการร้องเรียนเข้ามายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกครั้งหนึ่ง

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อนำไปสู่การจัดการเหตุรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนในอนาคต ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาถึงความหมายของเหตุรำคาญตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
- 1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเหตุรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 1.2.3 เพื่อเสนอการแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการจัดการเหตุรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษา คือ ศึกษาความหมายของเหตุรำคาญ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 รวมถึง เป็นการศึกษาถึงการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการแก้ไขเหตุเดือดร้อนรำคาญตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากกฎหมายไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 ทั้งนี้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเหตุรำคาญ รวมอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาเหตุรำคาญ รวมถึงหนังสือ ตำรา งานวิจัย และบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการบริหารประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตย โดยมีเป้าหมายเพื่อลดบทบาทของรัฐส่วนกลางให้เหลือเฉพาะภารกิจหลักที่จำเป็น

พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและจัดการกิจการของชุมชนตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเจตจำนงของประชาชน

กระบวนการดังกล่าวเป็นการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐส่วนกลางกับหน่วยงานในระดับท้องถิ่น เพื่อให้ตอบสนองต่อบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในสังคมที่มีความหลากหลายทั้งในด้านกลุ่มคน ความคิด ความต้องการ และความคาดหวังที่แตกต่างกันต่อบทบาทของรัฐ

การกระจายอำนาจอย่างเหมาะสมย่อมเอื้อต่อการบริหารจัดการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างทันท่วงทีและตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยอาศัยทรัพยากรและศักยภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้ การกระจายอำนาจที่ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ยังเป็นการเปิดพื้นที่ให้ท้องถิ่นได้มีอิสระในการตัดสินใจและบริหารจัดการตามบริบทของตนเอง อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ได้อย่างตรงจุดและยั่งยืน (เสกสรร ตันตวินิช, 2562)

2.1.1 ความหมายของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจ (Decentralization) ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการจัดระเบียบและบริหารประชาสังคม รวมถึงระบบราชการภายใต้หลักการประชาธิปไตย โดยมีหลายแนวทางที่สามารถนำมาใช้ได้ อย่างเหมาะสม เช่น การลดอำนาจจากส่วนกลาง (Deconcentration) ซึ่งมุ่งลดบทบาทการควบคุมจากศูนย์กลางลงสู่ระดับภูมิภาค เพื่อเสริมสร้างความคล่องตัวและยืดหยุ่นในการบริหารงานท้องถิ่น

อีกแนวทางหนึ่งคือ การมอบหมายภารกิจ (Delegation) ซึ่งหมายถึงการถ่ายโอนหน้าที่ให้กับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรกึ่งรัฐ เพื่อเสริมศักยภาพในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้การบริหารภาครัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและทันการณ์

2.2.2 หลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

หลักการกระจายอำนาจสู่ราชการส่วนท้องถิ่นเริ่มมีความชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้วางรากฐานสำคัญให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานอย่างมีอิสระ ทั้งด้านการกำหนดนโยบาย การบริหารงาน การปกครอง การจัดการบุคลากร รวมถึงการเงินและการคลัง โดยให้องค์กรเหล่านี้มีอำนาจหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาแนวทางการกระจายอำนาจอย่างต่อเนื่องผ่านการตรากฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดขอบเขตและหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะ ทั้งในส่วนของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงการจัดสรรรายได้จากภาษีและอากรระหว่างรัฐกับท้องถิ่นอย่างเหมาะสม เพื่อให้การบริหารท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังคงยึดมั่นในหลักการกระจายอำนาจให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่และอำนาจในการจัดบริการสาธารณะและกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ โดยยึดหลักการพัฒนาย่างยั่งยืนเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดแนวทางการจัดบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะที่เหมาะสมให้เป็นภารกิจเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท หรือให้ท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ ภารกิจดังกล่าวต้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับศักยภาพด้านรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

2.2 ความหมายของเหตุรำคาญ

เหตุรำคาญ หมายถึง เหตุหนึ่งเหตุใดอันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนของประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการกระทำ ดังต่อไปนี้¹

2.2.1 แหล่งน้ำ ทางระบายน้ำ สถานที่อาบน้ำ ห้องส้วม หรือบริเวณที่ใช้ทั้งมูลสัตว์ เล้า หรือวัสดุอื่นใด หากตั้งอยู่ในทำเลที่ไม่เหมาะสม หรือมีสภาพสกปรก มีการสะสมหรือหมักหมมของสิ่งของต่าง ๆ รวมถึงการทิ้งของเสียที่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น ละอองเป็นพิษ หรืออาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรค ตลอดจนก่อให้เกิดความเสื่อมหรือส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ล้วนถือเป็นความเสี่ยงที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อความปลอดภัยของประชาชน

2.2.2 การเลี้ยงสัตว์ในที่หรือโดยวิธีใด หรือมีจำนวนเกินสมควรจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

2.2.3 อาคารอันเป็นที่อยู่ของคนหรือสัตว์ โรงงานหรือสถานที่ประกอบการใดไม่มีการระบายอากาศ การระบายน้ำ การกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือการควบคุมสารเป็นพิษหรือมีแต่ไม่มีการควบคุมให้ปราศจากกลิ่นเหม็นหรือละอองสารพิษอย่างพอเพียงจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

2.2.4 การกระทำใด ๆ อันเป็นเหตุให้เกิดกลิ่น แสง รังสีเสียง ความร้อนสิ่งมีพิษ ความสั่นสะเทือน ฝุ่น ละออง เขม่า เล้า หรือกรณีอื่นใด จนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

2.2.5 เหตุอื่นใดที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเหตุตามข้อนี้เป็นการเปิดช่องไว้สำหรับกรณีตามตัวอย่างซึ่งกฎหมายระบุไว้อาจไม่ครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด ก็อาจเสนอให้ออกเป็นกฎกระทรวงเพิ่มเติม โดยอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้

¹ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 25.

จะเห็นได้ว่า เหตุเดือดร้อนรำคาญนั้น อาจมาจากหลายสาเหตุ ซึ่งอาจทำให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากกระกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังที่กล่าวมานั้น นอกจากนี้ ในการวินิจฉัยกรณีของเหตุรำคาญจะยึดตามบทบัญญัติมาตรา 25 เป็นหลัก โดยมีสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ ต้องบ่งชี้ได้ว่าการกระทำดังกล่าวอาจเป็นเหตุให้เสื่อมหรือก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน และดุลพินิจของเจ้าพนักงานสาธารณสุข โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความสงบสุขของชุมชน ให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความเคารพสิทธิและไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันเป็นหลัก

2.3 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการเหตุรำคาญ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นของตนเองมากที่สุด ซึ่งหากพิจารณาแล้ว คงเป็นพื้นที่บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ (พรอนุรักษ์ สุทธิคุณะ, 2554)

ในการจัดการกับเหตุรำคาญนั้น กฎหมายได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการเหตุรำคาญได้ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ “เจ้าพนักงานท้องถิ่น” โดยหมายถึง นายกเทศมนตรีสำหรับในเขตเทศบาล นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร นายกเมืองพัทยาสำหรับในเขตเมืองพัทยา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับเขตองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่นสำหรับในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้น โดยกฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการระงับ ป้องกัน แก้ไข จัดการ รวมทั้งสั่งห้ามใช้สถานที่ที่ก่อปัญหาเหตุรำคาญได้ (เจนวิทย์ เขตเจริญ, มปป)

2.4 กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการเหตุรำคาญ

กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม หรือจัดการเกี่ยวกับเหตุรำคาญนั้น มีดังต่อไปนี้

2.4.1 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข. พ.ศ. 2535

เหตุรำคาญ มีความหมายตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข. พ.ศ. 2535 ซึ่งในเหตุรำคาญนั้น กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการแก้ไขเหตุเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการแก้ไข ระงับ ป้องกัน จัดการรวมทั้งห้ามใช้สถานที่ที่ก่อปัญหาเหตุรำคาญ ดังนี้ (แสนทะนง อภิบาลศรี, 2565)

1) ออกคำสั่งให้ผู้ใดหรือผู้ประกอบการที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ในมาตราต่าง ๆ ของหมวด ๓ ถึงหมวด ๙ เพื่อแก้ไขหรือระงับหรือปรับปรุง หรือกระทำการ เพื่อป้องกันเหตุรำคาญและปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติ หรือกฎกระทรวง หรือข้อกำหนดของท้องถิ่น

2) เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจในการออกคำสั่งเป็นหนังสือเพื่อระงับ กำจัด และควบคุมเหตุรำคาญต่าง ๆ ห้ามผู้หนึ่งผู้ใดมิให้ก่อเหตุรำคาญในที่หรือทางสาธารณะหรือสถานที่เอกชน รวมทั้งการระงับเหตุรำคาญด้วย ให้ผู้หนึ่งผู้ใด ดูแล ปรับปรุง บำรุงรักษาบรรดาถนน ทางบก ทางน้ำ ร้างระบายน้ำ คู คลอง และสถานที่ต่าง ๆ ในเขตของตนให้ปราศจากเหตุรำคาญ¹

3) ในกรณีที่มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้บุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญนั้น ระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควร โดยสามารถระบุในคำสั่งให้บุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญ กระทำการโดยวิธีใดเพื่อระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญนั้น หรือกำหนดวิธีการเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีกในอนาคต ในกรณีที่ปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นและเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นอาจเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นระงับเหตุรำคาญนั้นและอาจจัดการตามความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญนั้นขึ้นอีก โดยบุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการนั้น²

4) ในกรณีที่มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในสถานที่เอกชนให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่นั้น ระงับเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควร โดยสามารถระบุในคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ กระทำการโดยวิธีใดเพื่อระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญนั้น หรือกำหนดวิธีการเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีกในอนาคต ในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจระงับเหตุรำคาญนั้นและอาจจัดการตามความจำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีก และถ้าเหตุรำคาญเกิดขึ้นจากการกระทำ การละเลย หรือการยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่นั้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ดังกล่าวต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการนั้น ในกรณีที่ปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นในสถานที่เอกชนอาจเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ หรือมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะออกคำสั่งเป็นหนังสือห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองใช้หรือยินยอมให้บุคคลใดใช้สถานที่นั้นทั้งหมดหรือบางส่วน จนกว่าจะเป็นที่พอใจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าได้มีการระงับเหตุรำคาญนั้นแล้วก็ได้³

¹ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 26.

² พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 27.

³ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 28.

2.4.2 ขั้นตอนการดำเนินการกรณีเกิดเหตุรำคาญ

กรณีเกิดเหตุรำคาญขึ้นในท้องที่หนึ่งท้องที่ใด ซึ่งอยู่ในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดท้องที่หนึ่งนั้น มีขั้นตอนหลัก ๆ ในการดำเนินการ ดังนี้

1) การรับแจ้งเหตุรำคาญ/เรื่องร้องเรียน

เมื่อมีเหตุรำคาญเกิดขึ้น ประชาชนที่อยู่ข้างเคียงหรือได้รับผลกระทบมีสิทธิที่จะร้องเรียนต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขทุกระดับ หรือหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น หรือราชการส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องได้ โดยอาจแจ้งด้วยตนเอง ทางโทรศัพท์ ทางหนังสือหรือทางจดหมาย หรืออื่น ๆ เจ้าหน้าที่จะต้องบันทึกรายละเอียดที่ได้รับแจ้งไว้ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนติดตามตรวจสอบต่อไป ในบางกรณีเจ้าหน้าที่อาจประสบเหตุด้วยตนเองจากการตรวจพื้นที่รับผิดชอบ หรือรับทราบจากการติดตามข้อมูลข่าวสารในสื่อต่าง ๆ

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ เป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านวิชาการและปฏิบัติการ ด้วยการช่วยประสานงานกับหน่วยงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นที่พักพิงให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยบทบาทการทำงานควรมีการเตรียมความพร้อมสำหรับรองรับการรับเรื่องร้องเรียนปัญหาเหตุรำคาญ เกี่ยวกับการเปิดช่องทางรับเรื่องร้องเรียน กำหนดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ มีขั้นตอนการดำเนินงานหรือประสานงาน เป็นต้น

2) การตรวจสอบหาข้อเท็จจริง

การตรวจสอบเหตุรำคาญมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงว่ามีเหตุรำคาญที่ก่อให้เกิดความเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือไม่พร้อมทั้งรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขและระงับเหตุรำคาญ ในกรณีที่ได้รับการร้องเรียนจากประชาชน เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขของหน่วยงานที่ได้รับการร้องเรียนต้องทำการพิจารณาข้อเท็จจริงจากคำร้องที่ได้รับทำการบันทึกข้อมูลเบื้องต้นที่ได้ทั้งหมดสำหรับใช้ประกอบการตรวจวินิจฉัย และดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการตรวจสอบข้อเท็จจริง จะต้องอาศัยบุคลากรและทีมงานที่มีความรู้ แบบบันทึก กล้องบันทึกภาพ และเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการตรวจวัดสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังต้องได้รับความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมการอย่างรอบคอบและระมัดระวัง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์และมีความเป็นธรรมกับทั้งผู้ร้องเรียนและผู้ได้รับผลกระทบ

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ มีหน้าที่ให้การสนับสนุนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจลงพื้นที่ร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ให้ข้อเสนอแนะ หรือให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ซึ่งในการลงตรวจสอบเหตุรำคาญเพื่อหาข้อเท็จจริงนั้น มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

- การเตรียมการตรวจสอบ เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียน จะต้องพิจารณาคำร้องว่า ผู้แจ้งมีตัวตนจริงหรือไม่ พร้อมทั้งจะให้ข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือไม่ รวมทั้งตรวจสอบไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เกิดเหตุ นั้น ๆ

ว่าข้อมูลเป็นอย่างไร โดยต้องสอบถามให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนในเรื่องหรือประเด็นที่ร้องเรียน รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สำหรับใช้ในการวางแผนการดำเนินการตรวจสอบ เพื่อวินิจฉัยเหตุรำคาญให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง การตรวจสอบปัญหาเหตุรำคาญในบางกรณีอาจจำเป็นต้องทำการตรวจวัดปริมาณสารมลพิษที่ปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม ดังนั้นควรเตรียมเครื่องมือหรืออุปกรณ์สำหรับการตรวจวัดทางด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาข้อร้องเรียนนั้น โดยต้องทำการศึกษาวิธีการใช้งานเครื่องมือแต่ละประเภท ตลอดจนศึกษาข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ผลการตรวจวัดที่ได้จะต้องนำมาเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานหรือข้อกำหนดทางวิชาการ เพื่อวิเคราะห์ว่าปริมาณสารมลพิษที่ตรวจวัดได้จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน หรือส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศหรือไม่ และเพื่อให้การ ตรวจสอบสามารถประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ชัดเจน ลดความขัดแย้งและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายนั้น ควรพิจารณาว่ามีมาตรฐานใดที่จะนำมาใช้อ้างอิงได้บ้าง โดยพิจารณาเลือกใช้มาตรฐานที่ใช้บังคับตามกฎหมายก่อนเป็นลำดับแรก รองลงมาเป็นมาตรฐานที่เป็นข้อเสนอแนะ ในกรณีที่ไม่มีมาตรฐานกำหนดไว้ อาจใช้ข้อกำหนดหรือข้อมูลทางวิชาการหรือใช้วิธีเปรียบเทียบกับผลการตรวจวัดในพื้นที่อื่น ๆ ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากมลพิษชนิดนั้น ๆ สำหรับค่าที่ได้จากการตรวจวัด และนำมาเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐาน จะต้องเป็นหน่วยเดียวกัน โดยมีวิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บตัวอย่างและการตรวจวัด เป็นไปตามข้อกำหนดในมาตรฐาน หากใช้วิธีการหรือเครื่องมือที่มีลักษณะเทียบเคียงหรือเทียบเท่า จะต้องมีการระบุหรืออ้างอิงแหล่งที่มาด้วย

- การลงพื้นที่ตรวจสอบ ในการลงพื้นที่ตรวจสอบสถานที่จริง ควรตรวจสอบทั้งสถานที่ที่ถูกร้องเรียน สถานที่ที่ได้รับผลกระทบ (ผู้ร้องเรียน) รวมถึงสถานที่ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบด้วย มีการรวบรวมข้อมูลหลักฐานทางเอกสาร วัตถุ ภาพถ่าย หรือวิดีโอทัศน์แม้แต่พยานบุคคลหรืออื่น ๆ เพื่อประกอบการพิจารณา วินิจฉัย

3) การวินิจฉัยและรายงานผลการตรวจสอบเหตุรำคาญ

หลังจากการลงพื้นที่ตรวจสอบสถานที่และพฤติกรรมที่คาดว่าจะก่อให้เกิดเหตุรำคาญตามที่ได้รับแจ้งแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบรวมถึงข้อมูลจากการตรวจวัดทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือการตรวจวัดทางห้องปฏิบัติการ (ถ้ามี) มาสรุปวิเคราะห์เพื่อวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนดังกล่าวว่าเป็นเหตุรำคาญหรือไม่ และจัดทำรายงานผลการตรวจสอบปัญหาเหตุรำคาญแจ้งผู้เกี่ยวข้องทราบ

4) การระงับเหตุรำคาญ

- กรณีที่วินิจฉัยแล้วพบว่าไม่เป็นเหตุรำคาญ เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือเจ้าพนักงานสาธารณสุข ต้องแจ้งให้ผู้ร้องทราบ (ถ้าผู้ร้องแจ้งที่อยู่ให้ทราบ) เรื่องร้องเรียนถือเป็นอันยุติ

- กรณีที่วินิจฉัยแล้วพบว่า เป็นเหตุรำคาญ ให้บันทึกข้อเท็จจริงที่ตรวจพบ และขอแนะนำเพื่อการปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด และสำเนาให้ผู้ก่อเหตุรำคาญทราบ หากครบกำหนดให้

ปรับปรุงแก้ไขตามระยะเวลาที่ระบุในแบบตรวจแนะนำแล้ว ผู้ก่อเหตุรำคาญยังไม่ปรับปรุงแก้ไขเพื่อระงับเหตุรำคาญ เจ้าพนักงานสาธารณสุขมีหน้าที่ต้องเสนอให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นที่มีอำนาจในเขตท้องถิ่นนั้น ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ก่อเหตุ (กรณีที่เกิดในที่หรือทางสาธารณะ) หรือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่เอกชน (กรณีที่เกิดในสถานที่เอกชน) เพื่อให้ปรับปรุงแก้ไข หรือระงับเหตุรำคาญ

5) การติดตามผลการแก้ไขเหตุรำคาญ

เมื่อครบกำหนดเวลาที่ให้ไว้ในคำสั่ง เจ้าพนักงานสาธารณสุขต้องไปตรวจสอบว่ามีการปรับปรุงแก้ไขหรือไม่อย่างไร ในกรณีที่ไม่มีผลการแก้ไขโดยเหตุผลอันสมควรก็เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานฯ ที่จะผ่อนผันระยะเวลาตามข้อเท็จจริงได้ ตามความเหมาะสม แต่หากเป็นกรณีที่ผู้รับคำสั่งไม่ใส่ใจหรือไม่นำพาต่อคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น เจ้าพนักงานท้องถิ่นก็อาจดำเนินการได้ 2 กรณี คือ

- กรณีที่เหตุรำคาญเกิดในที่หรือทางสาธารณะ เจ้าพนักงานท้องถิ่น และเจ้าพนักงานสาธารณสุข ต้องพิจารณาว่า เหตุรำคาญนั้นยังคงเกิดขึ้น และก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพหรือไม่ ถ้าไม่เป็นอันตรายอย่างร้ายแรง ก็ให้ดำเนินการลงโทษผู้ก่อเหตุเหตุรำคาญนั้น โดยเจ้าพนักงานท้องถิ่นอาจดำเนินการเปรียบเทียบปรับ หรือดำเนินคดีทางศาล แล้วแต่กรณี ถ้าเป็นอันตรายอย่างร้ายแรง ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นร่วมกับเจ้าพนักงานสาธารณสุข ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข เพื่อมิให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนต่อไป โดยคิดค่าใช้จ่ายทั้งหมดจากผู้ก่อเหตุเหตุรำคาญนั้น แล้วให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นดำเนินการเปรียบเทียบปรับ หรือดำเนินคดีทางศาล แล้วแต่กรณี และหากผู้ก่อเหตุไม่ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายดังกล่าว เจ้าพนักงานท้องถิ่นก็สามารถฟ้องเรียกค่าใช้จ่ายทางศาลได้ด้วย¹

- กรณีที่เหตุรำคาญเกิดในสถานที่เอกชน เจ้าพนักงานท้องถิ่นและเจ้าพนักงานสาธารณสุข ต้องพิจารณาว่าเหตุรำคาญนั้นยังคงเกิดขึ้น และก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพหรือไม่ หากเหตุรำคาญยังคงเกิดขึ้น แต่ไม่เป็นอันตรายอย่างร้ายแรง เจ้าพนักงานท้องถิ่นและเจ้าพนักงานสาธารณสุข อาจร่วมกันดำเนินการแก้ไขในสถานที่เอกชนนั้นได้ โดยคิดค่าใช้จ่ายจากเจ้าของหรือ ผู้ครอบครองสถานที่นั้น แล้วให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นดำเนินการลงโทษ โดยการเปรียบเทียบปรับ หรือดำเนินคดีทางศาล แล้วแต่กรณี และหากผู้ก่อเหตุไม่ยินยอมเสียค่าใช้จ่ายดังกล่าวเจ้าพนักงานท้องถิ่นก็สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายทางศาลได้ด้วย หากเหตุรำคาญยังคงเกิดขึ้น และเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ นอกจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะดำเนินการลงโทษ โดยการเปรียบเทียบปรับ หรือดำเนินคดีทางศาล แล้วแต่กรณี ต่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่เอกชนนั้นแล้วเจ้าพนักงานสาธารณสุขอาจเสนอให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งเป็นหนังสือห้ามมิให้ใช้หรือยินยอมให้บุคคลใดใช้สถานที่นั้นทั้งหมดหรือบางส่วน จนกว่าจะได้มีการระงับเหตุเหตุรำคาญนั้นแล้วก็ได้ ซึ่งกรณีนี้ก็จะมียุทธศาสตร์กับการสั่งให้หยุดดำเนินกิจการนั่นเอง

¹ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 85.

2.5 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเหตุรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัญหาเหตุรำคาญเป็นประเด็นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ต้องจัดการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีการขยายตัวของชุมชนและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ปัญหาเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับมลพิษทางสิ่งแวดล้อม กลิ่น เสียง หรือความสกปรกที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามกฎหมายสาธารณสุข มีบทบาทสำคัญในการแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ ผ่านการบังคับใช้กฎหมาย การออกคำสั่ง การปรับปรุงแก้ไข และการติดตามผลปัญหาเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีดังนี้ (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2556)

2.5.1 ปัญหาเกี่ยวกับการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นที่แตกต่างกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้นี้ กฎหมายหลักในการดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขเหตุเดือดร้อนรำคาญ คือ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กฎหมายได้บัญญัติไว้ถึงกระบวนการในการดำเนินการจัดการเหตุรำคาญไว้ แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง โดยสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถออกข้อบัญญัติ เป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตนเองได้ ซึ่งคงบังคับใช้เฉพาะพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง และในการออกข้อบัญญัตินั้นจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายหลัก กล่าวคือ ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ในการออกข้อบัญญัติของตนเอง แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ออกแตกต่างกัน อีกทั้งในบางกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ติดต่อกัน แต่มีข้อบัญญัติที่ไม่เหมือน หรือสอดคล้องกัน ทำให้การดำเนินการจัดการแก้ไขเหตุรำคาญ ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทำให้เหตุรำคาญนั้นไม่ได้รับการแก้ไข และไม่เป็นการเยียวยาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่เท่าที่ควร

2.5.2 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการจัดการแก้ไขเหตุรำคาญที่เกิดขึ้น การบังคับใช้กฎหมาย เป็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งไม่ใช่ปัญหากฎหมายโดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีกฎหมายแล้ว หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการบังคับใช้กฎหมายพอให้เกิดความสงบสุขในพื้นที่ ราชอาณาจักรนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม

ในการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการจัดการเหตุรำคาญนั้น ส่วนมากเหตุรำคาญจะเกิดจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องของเจ้าพนักงานท้องถิ่นผู้ใช้ อำนาจตามกฎหมาย ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งอาจจะเป็นเพราะความเกรงใจ ในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ทำให้ปัญหาที่เกิดจากเหตุรำคาญไม่ได้รับการเยียวยา แก้ไข ให้เป็นไปตามกฎหมาย อันนำไปสู่ความขัดแย้งในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ได้

2.5.3 ปัญหาปัญหาในการติดตามหลังจากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ออกคำสั่งให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งดำเนินการแก้ไขเหตุรำคาญไปแล้ว กรณีดังกล่าวนี้ เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียน หรือเกิดกรณีที่มีความปรากฏเอง ถึงเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นนั้น ในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่นต้องดำเนินการจัดการแก้ไข เหตุรำคาญที่เกิดขึ้นนั้น ตามขั้นตอนกระบวนการที่กฎหมายกำหนด และเมื่อได้ดำเนินการตามขั้นตอน กระบวนการที่กฎหมายกำหนดแล้ว จนนำไปสู่การออกคำสั่งให้เอกชนหรือหน่วยงานที่เป็นต้นเหตุของเหตุรำคาญนั้นได้ดำเนินการแก้ไข ระวัง หรือการอื่นใดแล้ว ส่วนใหญ่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะไม่มีมีการติดตามเท่าที่ควร ทำให้บางกรณีเหตุรำคาญนั้นไม่ได้รับการแก้ไข ระวัง หรือการอื่นใด อันทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเกินเยียวยา

3. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

จากงานวิจัยเรื่องปัญหากฎหมายในการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการเหตุรำคาญ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ผู้วิจัยสรุปผลได้ ดังนี้

เหตุรำคาญ หมายถึง เหตุหนึ่งเหตุใดอันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนของประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการกระทำ ดังต่อไปนี้

แหล่งน้ำ ทางระบายน้ำ สถานที่อาบน้ำ ห้องส้วม หรือบริเวณที่ใช้ทั้งมูลสัตว์ เถ้า หรือวัสดุอื่นใด หากตั้งอยู่ในทำเลที่ไม่เหมาะสม หรือมีสภาพสกปรก มีการสะสมหรือหมักหมมของสิ่งของต่าง ๆ รวมถึงการทิ้งของเสียที่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น ละอองเป็นพิษ หรืออาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรค ตลอดจนก่อให้เกิดความเสื่อมหรือส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ล้วนถือเป็นความเสี่ยงที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อความปลอดภัยของประชาชน

การเลี้ยงสัตว์ในที่หรือโดยวิธีใด หรือมีจำนวนเกินสมควรจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

อาคารอันเป็นที่อยู่ของคนหรือสัตว์ โรงงานหรือสถานที่ประกอบการใดไม่มีการระบายอากาศ การระบายน้ำ การกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือการควบคุมสารเป็นพิษหรือมีแต่ไม่มีการควบคุมให้ปราศจากกลิ่นเหม็น หรือละอองสารพิษอย่างพอเพียงจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

การกระทำใด ๆ อันเป็นเหตุให้เกิดกลิ่น แสง รังสีเสียง ความร้อนสิ่งมีพิษ ความสั่นสะเทือน ฝุ่น ละออง เหม่า เถ้า หรือกรณีอื่นใด จนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

เหตุอื่นใดที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเหตุตามข้อนี้เป็นการเปิดช่องไว้สำหรับกรณีตามตัวอย่างซึ่งกฎหมายระบุไว้อาจไม่ครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด ก็อาจเสนอให้ออกเป็นกฎกระทรวงเพิ่มเติม โดยอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการเหตุรำคาญ กฎหมายหลัก ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 นอกจากนี้ยังมีกฎหมายลำดับรอง ได้แก่ เทศบัญญัติ หรือข้อบัญญัติท้องถิ่น ที่ใช้บังคับเฉพาะเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ

ประเด็นปัญหาในการจัดการเหตุรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีประเด็นดังนี้ ประเด็นปัญหาทางกฎหมายและประเด็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย อันนำไปสู่การเกิดปัญหาในทางปฏิบัติเพื่อดำเนินการแก้ไข ระวัง หรือมาตรการอื่น ๆ ในกรณีที่มีเหตุรำคาญเกิดขึ้น ซึ่งประเด็นปัญหานี้ กล่าวคือ ปัญหาเกี่ยวกับการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาไม่มีความเป็นมาตรฐาน หรือมีความเป็นเอกภาพในการจัดการเหตุรำคาญได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการจัดการเหตุรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นการดำเนินการที่ต้องกระหนาบกระทั้งกับประชาชนในเขตพื้นที่ของตนเองซึ่งส่วนมากเป็นญาติพี่น้อง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายอาจไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร และปัญหาในการติดตามหลังจากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ออกคำสั่งให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งดำเนินการแก้ไขเหตุรำคาญไปแล้ว แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ติดตาม อันทำให้เกิดการไม่ดำเนินการตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้สั่งไป อันนำไปสู่การร้องเรียนจากประชาชนผู้เดือดร้อน ได้มีการร้องเรียนเข้ามายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกครั้งหนึ่ง

3.2 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัย เรื่อง ปัญหากฎหมายในการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการเหตุรำคาญตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ประเด็นปัญหาดังกล่าว ควรมีการตรวจสอบการตราข้อบัญญัติท้องถิ่น ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยกระทรวงมหาดไทยควรมีหนังสือเวียน และต้นแบบของข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการเหตุเดือดร้อนรำคาญ เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ต่อไป

3.2.2 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการจัดการเหตุรำคาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเด็นดังกล่าวนี้ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นข้าราชการการเมือง มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ดังนั้น ในการบังคับใช้กฎหมาย ควรจะต้องดำเนินการอย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนและประโยชน์สาธารณะต่อไป

3.2.3 ปัญหาในการติดตามหลังจากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ออกคำสั่งให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งดำเนินการแก้ไขเหตุรำคาญไปแล้ว ประเด็นดังกล่าวนี้ ควรมีการดำเนินการติดตาม หลังจากมีการออกคำสั่งไปแล้ว หากไม่ปฏิบัติตามจะต้องดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย โดยอาจมีโทษทั้งทางแพ่ง และทางอาญากับผู้ที่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญ ต่อไป

4. เอกสารอ้างอิง

- เจนวิทย์ เขตเจริญ. (มปป). บทบาทและการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขในการจัดการเหตุรำคาญของราชการส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดอุดรธานี. <https://backoffice.udpho.org/openaccess/control/download.php?id=ODM=>
- พรอนุรักษ์ สุทธิคณະ. (2554). *กระบวนการทางกฎหมายในการควบคุมเหตุรำคาญโดยเจ้าพนักงานท้องถิ่น*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2556). คู่มือการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม สำหรับสาธารณสุขอำเภอ 2 การจัดการเหตุรำคาญ และกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ.
- เสกสรร ดันตวินิช. (2562). แนวคิดกระบวนการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแนวโน้มการปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต. *Journal of Administrative and Management*, 7(1), 80-85.
- แสนทะนง อภิบาลศรี. (2565). ต้นแบบข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อการบังคับใช้เหตุรำคาญตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(4), 292-301.
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ปัญหาในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

Problems in the Temporary Release of Suspects during the Investigation

ณัฐวัฒน์ บัวทอง¹

Nuttawat Buathong²

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2568
วันที่แก้ไขบทความ : 20 มีนาคม 2568
วันที่ตอบรับ : 5 เมษายน 2568
วันที่เผยแพร่ : 30 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และความหมายของการปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อศึกษาศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน และเพื่อเสนอแนะแนวแก้ไขปัญหายุ่งเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน

ผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน ดังนี้ ปัญหาการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน และปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่ได้จากการวิจัย โดยควรมีการแก้ไขให้พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนเป็นผู้เสนอความเห็น ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวน (ไม่ใช่หัวหน้าสถานี) เพื่อพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว และควรมีการแก้ไขกฎหมายให้ผู้ต้องหาหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้ต้องหาที่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้

คำสำคัญ: ปล่อยตัวชั่วคราว; ผู้ต้องหา; ชั้นสอบสวน

¹ ณัฐวัฒน์ บัวทอง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000, E-mail: moomoo.n2424@gmail.com

² Nuttawat Buathong, Assistant Professor Dr. College of Law and Government Sisaket Rajabhat University 319 Thaiphantha Road Phoe Sub-District Mueang District Sisaket Province 33000, E-mail: moomoo.n2424@gmail.com

Abstract

This research aims to study the concept of human rights and the meaning of temporary release, to study the law regarding temporary release of the accused during the investigation stage, and to propose solutions to problems related to the temporary release of the accused during the investigation stage.

The research results found that there are issues regarding the temporary release of the accused in the stage of inquiry official as follows: the issue of ordering temporary release in the stage of inquiry official, and the issue of appealing the order not allowing temporary release in the stage of inquiry official.

The researcher therefore proposes solutions obtained from the research, which are as follows: there should be an amendment for the inquiry official who is the case handler to provide an opinion to the chief inquiry official (not the head of the police station) for consideration of the request for temporary release; and the law should be amended to allow the accused or a person with an interest in the accused to have the right to appeal the order denying temporary release.

Keywords: Temporary Release; Suspect; during the Investigation

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

เมื่อบุคคลใดได้กระทำความผิดหรือถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด กระบวนการยุติธรรมทางอาญาย่อมมีเป้าหมายสำคัญในการนำตัวบุคคลนั้นมารับโทษ หากปรากฏหลักฐานชัดเจนว่ากระทำความผิดจริง อย่างไรก็ตาม ก่อนจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด บุคคลดังกล่าวจะถูกนำมาอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยเรียบร้อย เป็นการประกันว่าจะสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาได้โดยมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย อีกทั้งเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ การหลบหนี การยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน หรือการก่ออันตรายอื่นใดต่อสังคม

อย่างไรก็ตาม หลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรม ทั้งในระดับสากลและภายในประเทศ ต่างให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ยังมิได้ถูกตัดสินว่ามีความผิด โดยยึดถือหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่า

ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ซึ่งบัญญัติไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกฎหมายฐานชั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยทางเลือกแทนการควบคุมตัว (กฎแห่งกรุงโตเกียว) อีกทั้งประเทศไทยยังได้ยอมรับหลักการดังกล่าวโดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ด้วย

ด้วยเหตุนี้ การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงต้องไม่เป็นไปในลักษณะที่ถือว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดแล้ว โดยเด็ดขาด กฎหมายจึงกำหนดมาตรการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพของบุคคลขณะอยู่ในอำนาจรัฐ ผ่านการปล่อยชั่วคราว หรือการให้อิสระภาพชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ในหมวดว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว ตั้งแต่มาตรา 106 ถึงมาตรา 119 ทวิ

ดังนั้น การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจรัฐจึงมิใช่หลักปฏิบัติทั่วไป หากแต่เป็นข้อยกเว้นที่ต้องมีเหตุอันจำเป็นรองรับ หากไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อสังคม มีแนวโน้มจะหลบหนี หรือจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน รัฐย่อมมีหน้าที่พึงปล่อยตัวบุคคลนั้นเป็นการชั่วคราว เพื่ออำนวยการซึ่งหลักการแห่งความเป็นธรรมและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามครรลองแห่งกฎหมาย

เมื่อผู้ต้องหาถูกจับกุมในชั้นพนักงานสอบสวน กระบวนการปล่อยตัวชั่วคราวตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วางหลักเกี่ยวกับอำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการในคดีอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินกระบวนการสอบสวนหรือดำเนินคดีได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม อำนาจดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้ต้องหา ซึ่งอาจเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ได้ และการถูกจำกัดเสรีภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม

สถานการณ์ดังกล่าวจึงอาจขัดแย้งต่อหลักความยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ อีกทั้งทุกบุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม อันเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง

ในกระบวนการสอบสวน หากมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขออนุญาตฝากขัง ซึ่งเป็นขั้นตอนในชั้นก่อนการฟ้องคดีอาญา โดยทั่วไป หากผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือการประกันตัวตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ณ สถานที่ตำรวจได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง หลังจากนั้น หากเห็นว่ายังมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนเพิ่มเติม พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบสำนวนจะต้องนำตัวผู้ต้องหามายื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขออนุญาตฝากขังเป็นครั้ง ๆ ไป ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

ระยะเวลาการฝากขังของศาลจะขึ้นอยู่กับลักษณะและอัตราโทษของความผิดที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหา เช่น ในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 10 ปี หรือมีโทษปรับเกิน 500 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังต่อเนื่องหลายครั้งได้ แต่แต่ละครั้งไม่เกิน 12 วัน และรวมระยะเวลาทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน ส่วนในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ไม่ว่าจะมิโทษปรับร่วมด้วยหรือไม่ ศาลสามารถสั่งขังต่อเนื่องได้เช่นกัน โดยแต่ละครั้งไม่เกิน 12 วัน และรวมระยะเวลาทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน

การควบคุมตัวผู้ต้องหาอาจดำเนินการในเรือนจำหรือสถานีดำรงตามคำสั่งศาล อย่างไรก็ดีตาม เมื่อครบกำหนดระยะเวลาฝากขัง เช่น ครบ 48 วัน หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเห็นว่าจำเป็นต้องขังต่อ ต้องยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมแสดงเหตุจำเป็นและนำพยานหลักฐานมาให้ศาลไต่สวนจนเป็นที่พอใจแก่ดุลพินิจของศาล ทั้งนี้ ผู้ต้องหาที่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อคัดค้านคำร้องของพนักงานสอบสวนหรือซักถามพยานในกระบวนการไต่สวนดังกล่าวได้

หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่ดำเนินการผลิตฟ้อง ฝากขัง หรือฟ้องผู้ต้องหาภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ศาลจะมีหน้าที่สั่งปล่อยตัวผู้ต้องหาเป็นอิสระไปก่อน และหลังจากนั้น พนักงานอัยการจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลต่อไป ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวตามกระบวนการดังกล่าว ผู้ต้องหาจะมีสิทธิในการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวหรือขอประกันตัว โดยสามารถยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานหรือศาลที่มีอำนาจควบคุมตัวตามแต่กรณี

ตามบทบัญญัติมาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แม้จะเป็นบทบัญญัติที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่กลับสะท้อนถึงความไม่สมดุลระหว่างอำนาจของเจ้าพนักงานกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา เนื่องจากเปิดโอกาสให้มีการควบคุมตัวผู้ต้องหาโดยยังมิได้พิสูจน์ความผิด อันขัดต่อหลักการตามรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” การฝากขังในชั้นสอบสวน โดยเฉพาะเมื่อศาลภายหลังพิพากษายกฟ้อง จึงเท่ากับเป็นการลงโทษผู้บริสุทธิ์โดยไม่ชอบ ผู้ต้องหายังถูกจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ต่างจากในชั้นพิจารณาคดีที่กฎหมายเปิดโอกาสให้สามารถอุทธรณ์ได้ตามมาตรา 119 ทวิ ซึ่งสะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมกันในกระบวนการยุติธรรม อันขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ในระบบกฎหมายไทย

ดังนั้น การปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน เมื่อพิจารณาแล้วมีประเด็นปัญหา กล่าวคือ ปัญหาการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน และปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ซึ่งผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษา เพื่อนำไปสู่การแก้ไข ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และความหมายของการปล่อยตัวชั่วคราว
- 1.2.2 เพื่อศึกษาศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน
- 1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวแก้ไขปัญหเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยการความยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากกฎหมายไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยการความยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา รวมถึงหนังสือ ตำรา งานการวิจัย บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการวิจัย

2.1 มาตรการสากลในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการปล่อยชั่วคราว

เนื่องด้วยมาตรการในการปล่อยตัวชั่วคราว ถือเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ จึงส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ได้

บัญญัติและกำหนดมาตรการดังกล่าวไว้เป็นหลักปฏิบัติในระดับสากล อันเป็นแนวทางที่นานาประเทศพึงถือปฏิบัติร่วมกัน ดังนี้

2.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)

ภายหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ได้มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากหลักกฎหมายธรรมชาติ ต่อมาที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีมติรับรอง "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน" เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2491 (ค.ศ. 1948) ซึ่งนับเป็นเอกสารระหว่างประเทศฉบับแรกที่วางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนของประชาคมโลก และกลายเป็นหลักยึดทางกฎหมายระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชนในเวลาต่อมา (การุณ ตั้งเจริญกิจสกุล, 2563)

ทั้งนี้ ปฏิญญาดังกล่าวได้รับการยอมรับจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยมีจุดประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางและหลักปฏิบัติร่วมกันในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในระดับสากล ซึ่งประเทศไทยก็ได้ร่วมรับรองปฏิญญาดังฉบับนี้เช่นกัน อันส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับปรุงและบัญญัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลฉบับดังกล่าว

ทั้งนี้ปฏิญญาสากลดังกล่าวก็ได้บัญญัติรับรองไว้ทั้งหมด 30 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1. สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และ 2. สิทธิทางเศรษฐกิจทางสังคม

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้รับการบัญญัติไว้ใน 20 ข้อแรกของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยครอบคลุมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ทั้งในด้านเสรีภาพในการดำรงชีวิต ความยุติธรรม และความเสมอภาคแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งหลายข้อในบทบัญญัติเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิในการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว โดยหลักการสำคัญที่ปรากฏคือ มนุษย์ทุกคนถือกำเนิดมาพร้อมกับเสรีภาพและความเสมอภาคในศักดิ์ศรีและสิทธิ จึงต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย ปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ หรือฐานะใด ๆ ก็ตาม อีกทั้งยังได้รับการคุ้มครองให้พ้นจากการถูกเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

นอกจากนี้ บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์โดยกระบวนการยุติธรรมว่ามีความผิดอย่างชัดเจน ทั้งยังต้องได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม เสมอภาค และเปิดเผย โดยศาลที่มีความเป็นอิสระและปราศจากอคติ

ดังนั้น เมื่อมนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันแล้ว ย่อมไม่อาจถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศได้ตามอำเภอใจโดยปราศจากเหตุผลหรือหลักเกณฑ์ทางกฎหมายอันชอบธรรม

2.1.2 กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการไม่ควบคุมตัว (กฎแห่งกรุงโตเกียว) United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules)

ด้วยหลักการว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกรอบแนวทางในการใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษ ด้วยการจำคุก ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การรับรอง “กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการไม่ควบคุมตัว” โดยที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีมติที่ 45/110 เมื่อปี พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) รับรองกฎดังกล่าวไว้

ข้อกำหนดตามมติดังกล่าวมิได้มุ่งเพียงคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำความผิดเท่านั้น หากแต่ยังให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้เสียหาย ตลอดจนความมั่นคง ความปลอดภัย และการป้องกันอาชญากรรมในระดับสังคมโดยรวม จึงก่อให้เกิดแนวคิดในการใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการจำคุก โดยมีหลักการให้ใช้การคุมขังเฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีความผิดร้ายแรง มีแนวโน้มจะกระทำความผิดซ้ำ หรือเป็นภัยคุกคามต่อสังคม

ส่วนในกรณีของผู้กระทำความผิดเล็กน้อยหรือความผิดที่ไม่ร้ายแรง แนวนโยบายแนะนำให้หลีกเลี่ยงการลงโทษด้วยการจำคุก และหันมาใช้มาตรการอื่นที่เหมาะสมแทน ซึ่งหนึ่งในมาตรการสำคัญที่ได้รับการยอมรับในแนวทางดังกล่าว ก็คือ “การปล่อยตัวชั่วคราว” โดยมีหลักการพื้นฐานที่ควรยึดถือ ดังนี้

“กฎแห่งกรุงโตเกียว” ได้กำหนดขอบเขตการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวไว้อย่างชัดเจน โดยระบุว่าข้อกำหนดดังกล่าวสามารถนำมาใช้ได้กับบุคคลทุกคนที่อยู่ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างการสอบสวน การพิจารณาคดี การลงโทษ หรือในขั้นตอนใดก็ตามของกระบวนการทั้งหมด

ทั้งนี้ ระบบยุติธรรมทางอาญาควรเปิดโอกาสให้มีการนำมาตราการใช้มาตรการที่ไม่ใช่การควบคุมตัวมาใช้ในวงกว้าง ตั้งแต่ช่วงก่อนการฟ้องร้อง ไปจนถึงหลังจากที่มีคำพิพากษาแล้ว โดยต้องพิจารณาความเหมาะสมให้สอดคล้องกับลักษณะและระดับความร้ายแรงของความผิดที่เกิดขึ้น

สำหรับขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในกรณีของคดีที่มีลักษณะเล็กน้อย อัยการสามารถพิจารณากำหนดมาตรการที่เหมาะสมซึ่งไม่ใช่การควบคุมตัว เพื่อนำมาใช้แทนการดำเนินคดีในรูปแบบปกติได้ ทั้งนี้การควบคุมตัวในช่วงเวลาก่อนการพิจารณาคดีควรเป็นทางเลือกสุดท้าย ที่จะนำมาใช้เฉพาะเมื่อไม่มีมาตรการอื่นใดที่สามารถทดแทนได้

การใช้มาตรการทางเลือกแทนการคุมขังจะต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงความจำเป็นในการสืบสวนข้อเท็จจริงตามข้อกล่าวหา และการคุ้มครองสังคมรวมถึงผู้เสียหาย ทั้งยังต้องคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวในช่วงก่อนการพิจารณาคดี ก็จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นอย่างแท้จริง และไม่เกินขอบเขตแห่งความเหมาะสมและความยุติธรรม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์

หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ถือเป็นสิทธิพื้นฐานที่ได้รับการรับรองอย่างมั่นคงในกฎหมายระหว่างประเทศ และได้รับการบัญญัติไว้ในระบบกฎหมายของหลายประเทศทั่วโลก โดยหลักการนี้ได้รับการยืนยันอยู่ในทั้ง ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งต่างสะท้อนให้เห็นถึงความเคารพต่อศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนของบุคคลอย่างชัดเจน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาลือกำเนิดขึ้นภายใต้หลักการสำคัญที่มุ่งหมายให้มีการนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมารับโทษตามกฎหมายอย่างเป็นธรรม ซึ่งการจะวินิจฉัยว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่นั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างเคร่งครัด ผ่านขั้นตอนและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการวางรากฐานไว้ เพื่อให้แน่ชัด ปราศจากข้อสงสัย และเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า บุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาแล้วเท่านั้น จึงจะถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น ในระหว่างที่บุคคลยังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาคดี บุคคลนั้นจะต้องได้รับการสันนิษฐานว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ และจะต้องได้รับการคุ้มครองในฐานะผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาเป็นที่สิ้นสุดว่ากระทำความผิดจริง (การณ ตั้งเจริญกิจสกุล, 2563)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตัว ชัง ผู้ต้องหาหรือจำเลย และแนวคิดการปล่อยชั่วคราว

เมื่อมีการกล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีหน้าที่เชิญตัวบุคคลนั้นมาให้ถ้อยคำ และแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบอย่างเป็นทางการ ซึ่งในบางกรณี หากมีเหตุอันจำเป็นและสมควร เจ้าหน้าที่ก็อาจใช้อำนาจในการควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวได้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี และเพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม หากได้มีการพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุอันสมควรเพียงพอที่จะควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ภายใต้อำนาจรัฐ การปล่อยตัวชั่วคราวย่อมเป็นแนวทางที่ควรดำเนินการ เพื่อธำรงไว้ซึ่งหลักแห่งความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตัว และแนวทางในการปล่อยตัวชั่วคราว อาจอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตัว ชัง ผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจของรัฐ

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะบัญญัติรับรองไว้ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะสิทธิในชีวิตและร่างกาย ซึ่งห้ามมิให้มีการจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคล เว้นแต่จะเป็นไปตาม

คำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการจับกุม หรือคุมขังบุคคลจึงอาจถือเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลนั้น

อย่างไรก็ดี กฎหมายได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ในบางกรณี โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 ซึ่งให้อำนาจในการจับกุม ควบคุมตัว ค้น หรือจำคุกบุคคลได้โดยมีหมายศาล ทั้งนี้ การใช้อำนาจดังกล่าวต้องเป็นไปภายใต้เงื่อนไขและขอบเขตที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติของมาตรา 78, 79, 80, 92 และ 94 แห่งประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา (สุชุมลย์ สุโฆบล, 2527)

กล่าวโดยสรุป เจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการเดินทางหรือการเคลื่อนไหวของบุคคลได้ก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน โดยหนึ่งในกลไกที่ใช้ในการนำตัวบุคคลเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของรัฐ คือ การออกหมายจับ ซึ่งเป็นหมายทางอาญาและต้องกระทำโดยอำนาจของศาลเท่านั้น

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว

เมื่อปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐในการควบคุมตัวบุคคล ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวทางร่างกายของปัจเจกชนแล้ว หากมีเพียงการควบคุมตัวโดยปราศจากกลไกหรือมาตรการใด ๆ เพื่อคานอำนาจดังกล่าว ก็ย่อมเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเกินควร ยิ่งไปกว่านั้น การใช้อำนาจรัฐอย่างเข้มข้นในด้านการควบคุมอาชญากรรมเพียงด้านเดียว โดยมิได้คำนึงถึงหลักประกันสิทธิของประชาชน อาจนำไปสู่ความไม่สมดุลระหว่างประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ฉัตรชัย ดังคณานุกุลชัย, 2549)

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราวจึงได้ถือกำเนิดขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นมาตรการในการผ่อนคลายเป็นข้อจำกัดต่อเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลย อันเป็นการถ่วงดุลระหว่างการอำนวยความสะดวกกับการเคารพในศักดิ์ศรีและสิทธิพื้นฐานของปัจเจกบุคคล

ปัจจุบัน แนวคิดเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราวยังคงปราศจากนิยามที่ชัดเจนในทางกฎหมาย โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็มิได้บัญญัติความหมายของคำดังกล่าวไว้อย่างเป็นทางการ มีเพียงข้อเสนอหรือความเห็นทางวิชาการจากนักนิติศาสตร์บางท่านเท่านั้น ที่ได้พยายามให้ความหมายหรืออธิบายแนวคิดของการปล่อยชั่วคราวไว้ในเชิงหลักการ เช่น

การปล่อยชั่วคราว คือ วิธีการผ่อนคลายเป็นเรื่องควบคุมและขัง โดยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับอิสรภาพไปชั่วคราว เพราะเมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาบุคคลนั้นอาจต้องถูกจำกัดอิสรภาพโดยการถูกควบคุมหรือขังโดยเจ้าพนักงานหรือศาลแล้วแต่กรณีแต่โดยหลักที่กฎหมายที่ว่า บุคคลจะยังไม่ถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดจนกว่าศาลจะพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นเช่นนั้นจริง และอธิบายไว้อีกว่าปล่อยชั่วคราวนี้ภาษาสามัญเรียกว่า ประกันตัว (คณิง ภาไชย, 2530)

การปล่อยชั่วคราว คือ การประกันตัวจำเลยในคดีอาญาอย่างนี้ใช้เรียกกันมาก่อนใช้ประมวลกฎหมายฯ นั้นเอง กล่าวคือ เมื่อบุคคลหนึ่งถูกจับมาหรือถูกเรียกมาควบคุมไว้ในฐานผู้ต้องหา หรือถูกขังไว้ในฐานะจำเลยตามปกติแล้วก็ต้องถูกควบคุมหรือกักขังไว้ตลอดเวลาที่มีการสอบสวนได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา แต่กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคลนั้น ๆ ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวได้ คือ การประกันตัว (ประเทือง กิริติบุตร, 2521)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การปล่อยตัวชั่วคราวมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกลไกในการผ่อนคลายอำนาจควบคุมของรัฐ อีกทั้งยังเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยตั้งอยู่บนหลักการสำคัญในกระบวนการยุติธรรม นั่นคือ หลักแห่งการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นบริสุทธิ์ トラบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษว่ามีความผิด

ทั้งนี้ การพิจารณาว่าจะให้ปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่นั้น ควรมุ่งพิจารณาเฉพาะในเหตุหลักที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาศาลตามนัดหรือไม่ มีพฤติการณ์ที่น่าเชื่อถือได้ว่าจะหลบหนีหรือไม่ มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือไม่ หากปรากฏว่าไม่มีเหตุอันควรเชื่อถือได้ตามที่กล่าวมา ซึ่งเป็นเหตุหลักในการพิจารณาแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ควรได้รับสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวตามควรแก่กรณี (สุรินทร์ มากชูจิต, 2555)

2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน

การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การควบคุมตัวเช่นนี้ย่อมเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างชัดแจ้ง โดยเฉพาะเสรีภาพในร่างกายและการเคลื่อนไหว

ด้วยเหตุนี้ มาตรการปล่อยตัวชั่วคราวจึงถูกนำมาใช้ในฐานะกลไกสำคัญในการผ่อนคลายข้อจำกัดของอำนาจรัฐต่อเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งนี้ แม้มาตรการดังกล่าวจะมุ่งคุ้มครองสิทธิพื้นฐานและเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับอิสระภาพในการดำเนินชีวิตชั่วคราว แต่ก็มีได้หมายความว่า การปล่อยตัวจะปราศจากข้อกำหนดใด ๆ

การปล่อยชั่วคราวจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดเงื่อนไขบางประการเพื่อสร้างหลักประกันด้านความปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ซึ่งบทบัญญัติตามกฎหมายได้วางกรอบเงื่อนไขไว้ดังต่อไปนี้

2.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ ดังนี้

รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลทุกคนอย่างครอบคลุม โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ และแม้ในกรณีที่สิทธิหรือเสรีภาพใดมิได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญ บุคคลก็ยังคงมีสิทธิและเสรีภาพในฐานะมนุษย์ตามหลักการทั่วไป

อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่ไม่ละเมิดต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อีกทั้งต้องไม่เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น การรับรองสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจึงครอบคลุมบุคคลทุกฝ่ายที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา จำเลย ผู้กล่าวหา โจทก์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตำรวจ หรือแม้แต่ผู้พิพากษา ต่างก็อยู่ภายใต้หลักการเดียวกันในการได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน¹

หลักความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายตามรัฐธรรมนูญ ได้รับการรับรองไว้อย่างชัดเจนในบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงหลักการแห่งความเสมอภาคในฐานะสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนพึงได้รับ โดยยืนยันว่าบุคคลทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และรัฐไม่มีสิทธิกระทำการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดอันเนื่องมาจากความแตกต่างในเชิงลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล

นอกจากนี้ หลักความเสมอภาคยังมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นกรอบในการควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจอย่างตามอำเภอใจ เมื่อรัฐเป็นผู้มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายและใช้อำนาจตามกฎหมาย ก็ย่อมต้องปฏิบัติต่อประชาชนทุกคนด้วยมาตรฐานเดียวกัน โดยปราศจากอคติหรือการเลือกปฏิบัติใด ๆ อย่างไม่เป็นธรรม

อย่างไรก็ดี ความเสมอภาคมิได้หมายความว่ารัฐจะต้องปฏิบัติต่อทุกคนในลักษณะเดียวกันเสมอไป หากแต่ต้องพิจารณาความแตกต่างอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนักนิติปรัชญาอย่าง H.L.A. Hart ที่ว่า “สิ่งที่เหมือนกันควรได้รับการปฏิบัติในแบบเดียวกัน และสิ่งที่แตกต่างกันควรได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามความต่างนั้น” ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในด้านเพศ เชื้อชาติ ศาสนา อายุ หรือปัจจัยอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับหลักความยุติธรรม²

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล ถือเป็นหลักการสำคัญที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิและเสรีภาพโดยธรรมชาติ สามารถกระทำการใด ๆ ได้อย่างเสรี ตราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่ละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

การจับกุมหรือคุมขังบุคคลไม่อาจกระทำได้โดยพลการ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตของรัฐ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติรองรับโดยเฉพาะ เช่น มีคำสั่งหรือหมายจากศาล หรือมีเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่อนุญาตให้กระทำการดังกล่าวได้ ซึ่งการใช้มาตรการ

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 25.

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27.

จำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายเท่านั้น และต้องกระทำด้วยความจำเป็นตามหลักแห่งความยุติธรรมและความเหมาะสม¹

บทบัญญัติในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาตราหนึ่งสามารถถือได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานที่วางกรอบความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ การที่บุคคลหนึ่งจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาได้นั้น จำเป็นต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด และต้องมีการระบุโทษสำหรับความผิดนั้นไว้ล่วงหน้า

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บุคคลจะถูกถือว่ากระทำผิดทางอาญาและต้องรับโทษได้ก็ต่อเมื่อในขณะที่เขาหรือเธอได้กระทำการนั้น มีกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ก่อนแล้ว และบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด พร้อมกับการกำหนดโทษไว้โดยชัดเจน หากไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวในขณะที่เกิดเหตุ หรือมีกฎหมายเกิดขึ้นภายหลังการกระทำนั้น การกระทำนั้นก็ไม่อาจถือเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาได้

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลภายใต้หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ซึ่งถือเป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ โดยหลักการนี้ระบุว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษว่าได้กระทำความผิดจริง

ด้วยเหตุนี้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป มีอาจถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้ล่วงหน้า การคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างที่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณา จึงเสมือนเป็นการลงโทษล่วงหน้า ซึ่งย่อมขัดต่อหลักการดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี หรือเพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม ก็อาจมีการควบคุมตัวหรือคุมขังได้ แต่การใช้อำนาจดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้หลักความจำเป็นและความเหมาะสมโดยเคร่งครัด

เมื่อรัฐมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นย่อมมีสิทธิอันพึงได้รับในการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยศาลมีอำนาจที่จะกำหนดเงื่อนไขในการประกันตัว หรือเรียกให้วางหลักประกันตามสมควร มาตรานี้จึงเน้นย้ำถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการขอประกันตัว พร้อมกับการคุ้มครองไม่ให้มีการเรียกหลักประกันในลักษณะที่เกินควรหรือเป็นภาระเกินสมควร อีกทั้งการปฏิเสธการให้ประกันตัวจะต้องกระทำโดยเคร่งครัดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน²

2.4.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การปล่อยชั่วคราวประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติไว้ในภาค 1 ลักษณะ 5 หมวด 3 ตั้งแต่มาตรา 106-119 ทวิ มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 28.

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29.

ในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวนั้น มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยเริ่มจากการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ซึ่งการยื่นคำร้องนี้มีใครก็สามารถกระทำได้ แต่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่กฎหมายได้กำหนดไว้เป็นผู้มีสิทธิเสนอคำร้องดังกล่าวเท่านั้น นอกจากนี้ คำร้องต้องถูกนำเสนอต่อเจ้าพนักงานหรือศาลผู้มีอำนาจพิจารณาเพื่อดำเนินการต่อไป

การยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนั้น บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องจะต้องเป็นผู้ต้องหา จำเลย หรือบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้อง ซึ่งแม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้กำหนดนิยามของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างชัดเจน แต่โดยทั่วไปอาจหมายถึงบิดามารดา คู่สมรส ทายาท หรือแม้กระทั่งทนายความของผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ได้

สำหรับขั้นตอนการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาที่ยังไม่ได้ถูกฟ้องร้องจะต้องยื่นคำร้องต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการตามแต่กรณี หากผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวและถูกขังก่อนฟ้อง ให้ยื่นคำร้องต่อศาลโดยตรง ส่วนเมื่อมีการฟ้องร้องแล้ว คำร้องจะต้องยื่นต่อศาลที่รับผิดชอบพิจารณาคดีนั้น

นอกจากนี้ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ได้อ่านคำพิพากษาแล้ว แม้ว่าจะยังไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือสำนวนยังไม่ได้ส่งต่อไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ก็ตาม ให้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่รับผิดชอบพิจารณาคดี แต่หากสำนวนได้ถูกส่งต่อไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ก็ให้ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาตามลำดับ¹

การพิจารณาว่าจะปล่อยชั่วคราวได้หรือไม่นั้น เมื่อมีการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานหรือศาลจะต้องเร่งดำเนินการออกคำสั่งโดยเร็ว และผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ซึ่งถ้อยคำนี้สะท้อนถึงความสำคัญของการที่เจ้าหน้าที่หรือศาลจะต้องมีความรอบคอบ และพิจารณาอย่างรัดกุมในการตัดสินใจ

ในทางปฏิบัติ ตามประกาศของศาลได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ตั้งแต่วันที่มีการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจนกระทั่งได้รับคำสั่งจากศาล จะใช้เวลาประมาณหนึ่งชั่วโมงเท่านั้น เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการดำเนินการ แต่การอนุญาตหรือไม่อนุญาตนั้นก็ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องการปล่อยชั่วคราวตามที่กฎหมายบัญญัติด้วย²

2.5 ปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

เมื่อมีผู้กล่าวหา หรือมีการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำความผิดอาญา จะต้องมีการดำเนินคดีตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหากมีการจับกุมตัวผู้ต้องหาแล้ว ผู้ต้องหานั้นจะต้องอยู่ในความควบคุมของพนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาตามขั้นตอนต่อไป

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107.

ในชั้นสอบสวนนั้น กรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัว อันเป็นการประหัตประหารและเสรีภาพของผู้ต้องหา ทั้งที่ผู้ต้องหาคนนั้นอาจเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ตาม ซึ่งในชั้นสอบสวนนี้หากมีการควบคุมตัวแล้ว จะต้องมีการขอฝากขังผู้ต้องหาไปยังศาล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นกระบวนการดำเนินการก่อนฟ้องคดีไปยังศาล ซึ่งหากผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ย่อมไม่เป็นไปตามหลักการที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ ดังนั้น ในชั้นพนักงานสอบสวนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอปัญหาในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหา ดังนี้

2.5.1 ปัญหาการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน

ในชั้นสอบสวนนั้น เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวแล้ว ผู้ต้องหาสามารถยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวก่อนฟ้องคดีได้ และบุคคลผู้มีอำนาจพิจารณาคำร้องในการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ตาม คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 บทที่ 2 เรื่องการอำนวยความสะดวกทางอาญา หมวดการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา กำหนดให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน และกำหนดลำดับอาวุโสของพนักงานสอบสวนไว้ ตามกฎ ก.ตร. ว่าด้วยการกำหนดลำดับอาวุโสของข้าราชการตำรวจในการรักษาราชการแทน มีอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งปล่อยตัวชั่วคราวแทนได้

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้มีอำนาจสั่งปล่อยตัวชั่วคราวนั้น เป็นหัวหน้าสถานีตำรวจนั้น ๆ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด บางกรณีอาจมีการถูกกดดันจากนักการเมือง หรือถูกกดดันจากผู้บังคับบัญชาระดับสูง รวมทั้งในการพิจารณาอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหานั้น หัวหน้าสถานีไม่อาจทราบถึงพฤติการณ์ของการกระทำความผิดของผู้ต้องหา ดังเช่นพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนที่ทำการสอบสวนผู้ต้องหาแล้ว ดังนั้น หากหัวหน้าสถานีไม่มีข้อมูลประกอบการพิจารณาที่เพียงพอ และมีการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวไปแล้ว ผู้ต้องหานั้นอาจไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ช่มชู้พยาน หรือการอื่นใด รวมทั้งมีการหลบหนีไม่มาตามกำหนดนัด ทำให้คดีได้รับความเสียหาย ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม

2.5.2 ปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน

ในชั้นสอบสวน เมื่อผู้ต้องหาถูกจับกุม และพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ตามที่กฎหมายกำหนด และผู้ต้องหาสิทธิในการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวได้ตามสิทธิของผู้ต้องหา และเมื่อพนักงานสอบสวนได้รับคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวแล้ว พนักงานสอบสวนผู้นั้นจะดำเนินการให้ผู้มีอำนาจในการพิจารณาคำร้องนั้นพิจารณาต่อไป ในที่นี้ ผู้มีอำนาจในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวตาม คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 บทที่ 2 เรื่องการอำนวยความสะดวกทางอาญา หมวดการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา คือ หัวหน้าสถานี

หัวหน้าสถานี เป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว กรณีที่หัวหน้าสถานีมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว คำสั่งของหัวหน้าสถานีถือเป็นที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่า กรณีดังกล่าวนี้ ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาสามารถอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวของหัวหน้าสถานีได้ ซึ่งการใช้อำนาจของหัวหน้าสถานีนี้นั้นอาจเกิดจากอคติได้ ดังนั้น ผู้ต้องหาอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคำสั่งนี้ได้

3. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

การปล่อยตัวชั่วคราวถือเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยมีหลักการสำคัญจากเอกสารระหว่างประเทศ 2 ฉบับคือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกฎแห่งกรุงโตเกียว ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ค.ศ. 1948) ซึ่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สหประชาชาติได้จัดทำปฏิญญานี้ขึ้นเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยได้รับการรับรองจากนานาประเทศ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งต้องปรับกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว ปฏิญญาฯ แบ่งสิทธิออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (20 ข้อแรก) และสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม รวมแล้ว 30 ข้อ

สำหรับสิทธิในการปล่อยชั่วคราว มีหลักการสำคัญ เช่น มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพ เสมอภาคในศักดิ์ศรีและสิทธิ ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิด และต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยศาลที่เป็นอิสระและเป็นธรรม จึงห้ามการจับกุมหรือกักขังโดยพลการโดยไม่มีเหตุผลทางกฎหมายที่ชอบธรรม

กฎแห่งกรุงโตเกียว (ค.ศ. 1990) ซึ่งองค์การสหประชาชาติรับรองมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการไม่ควบคุมตัว โดยเน้นการใช้มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก โดยเฉพาะในกรณีความผิดไม่ร้ายแรง ทั้งเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และรักษาความมั่นคงของสังคม มาตรการเหล่านี้ครอบคลุมทุกช่วงของกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่ก่อนฟ้องจนหลังคำพิพากษา โดยเน้นให้การควบคุมตัวเป็นทางเลือกสุดท้าย

การนำมาตรการอื่นมาใช้ ต้องคำนึงถึงความรุนแรงของความผิด ความจำเป็นในการสอบสวน และการปกป้องผู้เสียหาย ทั้งนี้ต้องยึดหลักมนุษยธรรม และเคารพศักดิ์ศรีของผู้ถูกกล่าวหา

กล่าวโดยสรุป ทั้งปฏิญญาสากลและกฎแห่งกรุงโตเกียวได้กำหนดแนวทางสำคัญเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา โดยเฉพาะสิทธิในการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นมาตรการที่ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง เป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) เป็นหลักพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลและบัญญัติไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยหลักการนี้ระบุว่า บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด และต้องได้รับการคุ้มครองในฐานะผู้บริสุทธิ์ตลอดกระบวนการพิจารณา

ในด้านของการควบคุมตัวหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลย รัฐสามารถใช้อำนาจดังกล่าวได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเท่านั้น เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 ซึ่งต้องมีคำสั่งหรือหมายจากศาลเป็นเงื่อนไข อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการควบคุมตัวถือเป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล จึงต้องกระทำโดยมีเหตุสมควรและอยู่ภายใต้หลักความชอบธรรมทางกฎหมาย

ในกรณีที่ไม่มีเหตุจำเป็นเพียงพอ การปล่อยตัวชั่วคราวจึงเป็นมาตรการสำคัญที่ใช้คานอำนาจของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผ่อนคลายข้อจำกัดต่อเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย และคงไว้ซึ่งดุลยภาพระหว่างประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การปล่อยตัวชั่วคราว หรือที่มักเรียกกันทั่วไปว่า "การประกันตัว" แม้ไม่มีนิยามชัดเจนในกฎหมาย แต่ถือเป็นกลไกที่สะท้อนหลักการว่า บุคคลยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิด

การพิจารณาว่าจะปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ ต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ เช่น ความเสี่ยงที่จำเลยจะหลบหนี เข้าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่ออันตรายต่อบุคคลอื่น หากไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ก็ไม่ควรจำกัดเสรีภาพของบุคคลผู้นั้นโดยไม่จำเป็น การปล่อยตัวชั่วคราวจึงเป็นการถ่วงดุลระหว่างอำนาจรัฐกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเหมาะสมในระบอบประชาธิปไตย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการพิจารณาถึงการปล่อยตัวชั่วคราว นอกจากนี้ยังมีกฎหมายลำดับรอง หรือหนังสือสั่งการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติของตำรวจด้วย

จากการวิจัย มีปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน กล่าวคือ ปัญหาการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน และปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรนำไปสู่การแก้ไข เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัย เรื่อง ปัญหาในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 ปัญหาในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ควรมีการแก้ไขให้พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนเป็นผู้เสนอความเห็น ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวน (ไม่ใช่หัวหน้าสถานี) เพื่อพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว

3.2.2 ปัญหาในการอุทธรณ์คำสั่ง กรณีมีคำสั่งไม่อนุญาตปล่อยตัวชั่วคราว ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้ผู้ต้องหาหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้ต้องหาสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้ ทั้งนี้เพื่อ

เป็นการพิจารณาถึงอำนาจดุลพินิจของผู้มีอำนาจพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวว่าเป็นไปด้วยความถูกต้องหรือไม่ ประการใด

4. เอกสารอ้างอิง

การุณ ตั้งเจริญกิจสกุล. (2563). *การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน : ศึกษากรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฉัตรชัย ตั้งคณานุกุลชัย. (2549). *การประกันตัวในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการประกันภัยอิสรภาพ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

คณิง ภาไชย. (2530). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. มิตรนราการพิมพ์.

ประเทือง กิรติบุตร. (2521). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุขุมลย์ สุขชล. (2527). *การประกันในชั้นสอบสวน : ศึกษาในแง่การใช้ดุลพินิจเจ้าพนักงานในทางปฏิบัติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรินทร์ มากชูชิต. (2555). *ระบบปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา: ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา.

ปัญหาการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกัน

The problem of using perennial trees as collateral

ประสิทธิ์ศักดิ์ ฝอยทอง¹

Prasitsak Foythong²

ณัฐนิชา ฝอยทอง³

Natnicha Foythong⁴

วันที่รับบทความ: 1 เมษายน 2568
วันที่แก้ไขบทความ: 18 เมษายน 2568
วันที่ตอบรับ: 21 เมษายน 2568
วันที่เผยแพร่: 30 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด และวิวัฒนาการของหลักประกันหนี้ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกัน และเพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกัน

ผลการวิจัยพบว่า การนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกันนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับมูลค่าของหลักประกัน ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินราคา และปัญหาเกี่ยวกับการบังคับหลักประกัน

¹ประสิทธิ์ศักดิ์ ฝอยทอง สำนักกฎหมายประสิทธิ์ศักดิ์ ฝอยทอง หนองคาย 129 หมู่ 7 บ้านนาตาล ตำบลเวียงเหนือ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ 33110, E-mail : prasitsak111@gmail.com

²Prasitsak Foythong Prasitsak Foythong Law Office, 129 Village No. 7, Natan Village, Wiang Nuea Subdistrict Kantharalak District Sisaket Province , Thailand, 33110 E-mail : prasitsak111@gmail.com

³ณัฐนิชา ฝอยทอง สำนักกฎหมายประสิทธิ์ศักดิ์ ฝอยทอง หนองคาย 129 หมู่ 7 บ้านนาตาล ตำบลเวียงเหนือ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ 33110, E-mail : nutnicha.nft@gmail.com

⁴Natnicha Foythong Prasitsak Foythong Law Office, 129 Village No. 7, Natan Village, Wiang Nuea Subdistrict Kantharalak District Sisaket Province , Thailand, 33110 E-mail : nutnicha.nft@gmail.com

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่ได้จากการวิจัย โดยควรควรมีการปรับปรุงมูลค่าของไม้ยืนต้นที่จะนำมาเป็นหลักประกัน ควรมีการให้ผู้ผ่านการอบรมและเป็นผู้ประเมินมูลค่าไม้ยืนต้นนั้น เข้ารับการอบรมในทุก ๆ 5 ปี และ ควรมีการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการบังคับไม้ยืนต้นที่นำมาเป็นหลักประกัน

คำสำคัญ: ไม้ยืนต้น; หลักประกัน; ธุรกิจ

Abstract

This research aims to study the concept and evolution of debt security under the Business Security Act B.E. 2558 (2015), to explore the use of perennial trees as collateral, and to provide recommendations regarding the use of perennial trees as collateral.

The research found that the use of perennial trees as collateral presents issues related to the value of the collateral, problems concerning valuation, and challenges in the enforcement of the collateral.

The researcher therefore proposes recommendations derived from the study, suggesting that the valuation of perennial trees used as collateral should be improved. Individuals qualified to appraise the value of such trees should undergo training every five years. Additionally, there should be clear and standardized guidelines established for the enforcement of perennial trees used as collateral.

Keywords: Perennial Trees; Collateral; Business

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ในการแสวงหาแหล่งเงินทุนเพื่อขับเคลื่อนธุรกิจ สถาบันการเงินมักเป็นทางเลือกอันดับต้น ๆ ที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นกิจการขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ แหล่งทุนประเภทนี้ได้รับความนิยมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม แม้สถาบันการเงินจะเป็นกลไกสำคัญในการ

สนับสนุนทุนแก่ภาคธุรกิจ แต่การอนุมัติวงเงินสินเชื่อที่ยังอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของธนาคารแห่งประเทศไทย จึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นจำนวนเงินที่ขอกู้ ความสามารถในการชำระคืน และมูลค่าหลักประกันที่เสนอมา

การใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันในการขอสินเชื่อ จึงเป็นมาตรการสำคัญในการลดความเสี่ยงของสถาบันการเงิน และในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างถูกกฎหมายและมีระบบ ส่งผลให้สามารถหลีกเลี่ยงการพึ่งพาหนี้นอกระบบ และอาจช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานได้ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย หากกฎหมายเอื้อให้สามารถใช้ทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นหลักประกันได้อย่างยืดหยุ่น ก็จะช่วยให้ทรัพย์สินเหล่านั้นก่อประโยชน์สูงสุดในการขับเคลื่อนธุรกิจอย่างยั่งยืน

ในประเทศไทย ระบบกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันหนี้ที่ใช้อยู่มาอย่างยาวนานนั้นยังจำกัดอยู่เพียงรูปแบบของ การค้ำประกัน จำนำ และจำนอง ซึ่งบัญญัติไว้ภายใต้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702, 703 และ 747 โดยเฉพาะในกระบวนการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินที่ใช้รูปแบบเหล่านี้ในการรองรับความเสี่ยงจากการไม่ชำระหนี้ อย่างไรก็ตาม แม้ระบบดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญในอดีต แต่เมื่อโลกเปลี่ยนไป เศรษฐกิจและระบบการทำธุรกิจมีความซับซ้อนมากขึ้น ทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจหลายประเภทกลับไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย อาทิ วัตถุดิบ สินค้าคงคลัง สิทธิเรียกร้อง หรือ แม้แต่ทรัพย์สินทางปัญญา ที่ล้วนเป็นทรัพย์สินสำคัญในระบบธุรกิจยุคใหม่

แม้สถาบันการเงินหลายแห่งจะมีความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติ ด้วยการยอมรับทรัพย์สินบางประเภทที่ไม่สามารถจำนำหรือจำนองได้ เช่น สิทธิการเช่า สิทธิเรียกร้องเงินฝาก หรือแม้แต่ข้าวที่เก็บในโรงเก็บสินค้า เป็นต้น แต่การรับหลักประกันในลักษณะนี้ยังเป็นเพียง "บุคคลสิทธิ" เท่านั้น มิใช่การได้สิทธิในฐานะ "เจ้าหนี้บุริมสิทธิ" ที่สามารถใช้บังคับทรัพย์สินนั้นโดยตรงได้ตามกฎหมาย และนอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการบังคับใช้ตามกฎหมายอีกด้วย

ด้วยข้อจำกัดเหล่านี้ ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องออกกฎหมายเฉพาะเพื่อรองรับทรัพย์สินบางประเภทให้สามารถใช้เป็นหลักประกันได้ อาทิ พระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514, พระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537, พระราชบัญญัติการเดินอากาศยาน พ.ศ. 2497, พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481, พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 และ อนุสัญญาเฮนโนวา ค.ศ. 1948 ว่าด้วยการรับรองสิทธิในอากาศยาน เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายเหล่านี้ก็กลับเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะกรณีและเฉพาะทรัพย์สินเท่านั้น มิได้แก้ปัญหาในภาพรวม ทำให้ยังคงมีทรัพย์สินอีกมากที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจแต่ยังไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันได้อย่างมีผลทางกฎหมาย ส่งผลให้ผู้ประกอบการโดยเฉพาะรายย่อยไม่สามารถใช้ทรัพย์สินของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด และอาจสูญเสียโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างเป็นธรรม

ปัจจุบันพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ ได้วางหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนว่า การทำสัญญาหลักประกันทางธุรกิจจะต้องกระทำเป็นหนังสือ และจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงาน ณ สำนักงานทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า เมื่อการจดทะเบียนสำเร็จ ผู้รับหลักประกันจะได้รับสถานะเป็นเจ้าหนี้มีประกัน ตามกฎหมายล้มละลายโดยชอบ

เนื้อหาของสัญญาหลักประกันทางธุรกิจนั้น คู่สัญญาสามารถตกลงกันได้อย่างอิสระในเรื่อง เงื่อนไข การบังคับหลักประกัน ทั้งนี้ ข้อตกลงต้องไม่ขัดต่อ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และเนื่องจากสัญญาประเภทนี้ถือเป็นหนึ่งในบรรดาสัญญาตามกฎหมายทั่วไป จึงอยู่ภายใต้หลักกฎหมายว่าด้วยนิติกรรมสัญญาโดยสมบูรณ์

สำหรับผู้ให้หลักประกัน อาจเป็นได้ทั้ง บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ส่วนผู้รับหลักประกันนั้นต้องเป็นสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันการเงิน หรือบุคคลอื่นที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง จุดเด่นสำคัญของสัญญาประเภทนี้ คือ ผู้ให้หลักประกันสามารถนำ ทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันโดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับประกัน ทำให้ยังคงสามารถใช้ทรัพย์สินนั้นต่อไปได้ตามปกติ รวมถึงมีสิทธิได้รับ ดอกผลหรือประโยชน์อื่นจากทรัพย์สินนั้น ด้วย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันยังอยู่ในการครอบครองของผู้ให้หลักประกัน ทำให้ สภาพและมูลค่าของทรัพย์สินนั้นอาจเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้รับหลักประกันในการบังคับหลักประกันภายหลัง จึงต้องมีการกำหนด วิธีการบังคับหลักประกันไว้อย่างชัดเจนในสัญญา โดยอาจให้ผู้รับหลักประกันใช้สิทธิบังคับหลักประกันเองตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้ หรือในกรณีที่หลักประกันนั้นเป็นกิจการ อาจต้องใช้วิธีการบังคับผ่าน “ผู้บังคับหลักประกัน” ซึ่งเป็นบุคคลกลางที่ทั้งสองฝ่ายได้แต่งตั้งไว้ตั้งแต่ขณะทำสัญญา

บทบัญญัติเหล่านี้สะท้อนถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งสร้าง ความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกัน ทั้งยังให้ความสำคัญต่อทั้งผู้ให้และผู้รับหลักประกัน ตลอดจนสอดคล้องกับแนวทางธุรกิจในโลกยุคใหม่

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด และวิวัฒนาการของหลักประกันหนี้ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

1.2.2 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกัน

1.2.3 เพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกัน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษา คือ ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ รวมถึงหลักประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องจำนอง จำน่า และหลักประกันตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยเป็นการศึกษาโดยวิธีค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมาย หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ รวมทั้งข้อมูลเอกสารทางกฎหมายที่ปรากฏในรูปแบบข้อมูลสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งศึกษาเฉพาะประเด็นหลักประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องจำนอง จำน่า และหลักประกันตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

2. ผลการวิจัย

2.1 แนวคิดและวิวัฒนาการของหลักประกันหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายไทยที่ว่าด้วยการประกันหนี้ ได้รับการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 หมวดว่าด้วยเอกเทศสัญญา ซึ่งกำหนดรูปแบบของการประกันหนี้ไว้เพียงสองประเภท ได้แก่ การประกันหนี้โดยใช้บุคคลเป็นหลักประกัน คือ กฎหมายลักษณะค้ำประกัน และการประกันหนี้โดยใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกัน คือ กฎหมายลักษณะจำนอง จำน่า แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันได้มีแนวคิดเกี่ยวกับหลักประกันทางธุรกิจเกิดขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงแนวคิดและวิวัฒนาการของหลักประกันหนี้

2.1.1 ความหมายของหลักประกัน

หลักประกัน ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ว่า “หลักทรัพย์สินเพื่อความมั่นคง ส่งที่ยึดไว้เพื่อความมั่นคง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2557)

โดยทั่วไปแล้ว ผู้คนมักเข้าใจว่า "หลักประกัน" หมายถึงเพียงการค้ำประกัน การจำนอง หรือ การจำนำเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติของวงการธุรกิจ แท้จริงแล้ว ความหมายของหลักประกันนั้น กว้างไกลยิ่งกว่านั้นมาก ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงรูปแบบที่กล่าวมา ความหมายของหลักประกันจึงสามารถจำแนกได้เป็นสองลักษณะ คือ หลักประกันในความหมายแคบ และหลักประกันในความหมายกว้าง ทั้งสอง

แนวความคิดนี้สะท้อนถึงขอบเขตและบทบาทที่หลากหลายของหลักประกันในระบบเศรษฐกิจและการทำธุรกรรมทางการเงินอย่างแท้จริง

จึงอาจสรุปได้ว่า การให้หลักประกันในการชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจแก่เจ้าหนี้ว่า ตนจะได้รับชำระหนี้อย่างแน่นอน แม้ในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิใช้หลักประกันที่ลูกหนี้ได้มอบไว้มาใช้ในการชำระหนี้แทนได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว เจ้าหนี้ส่วนใหญ่จึงมีความประสงค์ให้มีหลักประกันประกอบการให้สินเชื่อ เพื่อความมั่นใจว่าจะเกิดความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้ ก็ยังสามารถได้รับชำระคืนในส่วนที่พอเพียงจากหลักประกันนั้น

2.1.2 แนวคิดหลักประกันหนี้

การให้สินเชื่อเป็นแหล่งรายได้สำคัญของสถาบันการเงินและผู้ให้กู้ แต่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ จนนำไปสู่หนี้เสีย (Non-Performing Loan) ด้วยเหตุนี้ ก่อนการให้สินเชื่อจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ และเพื่อลดความเสี่ยง ผู้ให้กู้มักกำหนดให้มีหลักประกันการชำระหนี้ประกอบการพิจารณาสินเชื่อ

หลักประกันจึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการค้ำประกันความมั่นใจว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ แม้ลูกหนี้ไม่ชำระตามกำหนด ซึ่งในความเป็นจริง แม้กฎหมายให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการบังคับทรัพย์ของลูกหนี้ แต่หากลูกหนี้หลบหนีหรือไม่มีทรัพย์ เจ้าหนี้อาจได้รับความเสียหาย การมีหลักประกันจึงช่วยให้เจ้าหนี้สามารถนำไปบังคับชำระหนี้ได้หากลูกหนี้ผิดนัด

ยิ่งไปกว่านั้น หากลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายราย และทรัพย์ไม่เพียงพอชำระหนี้ทั้งหมด เจ้าหนี้ที่มีหลักประกันจะมีสิทธิเหนือเจ้าหนี้รายอื่น โดยสามารถได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญ รูปแบบของหลักประกันจึงมีทั้งการจำนำ จำนอง และการค้ำประกันโดยบุคคลที่เจ้าหนี้เชื่อถือ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นกลไกที่สร้างความมั่นใจให้เจ้าหนี้ในการได้รับชำระหนี้คืน

2.1.3 การประกันหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายไทยเกี่ยวกับการประกันหนี้ กำหนดรูปแบบของการประกันหนี้ไว้ 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การประกันหนี้ด้วยบุคคล และการประกันหนี้ด้วยทรัพย์สิน โดยในกรณีของการประกันหนี้ด้วยบุคคล หมายถึง การที่บุคคลภายนอกให้คำมั่นว่าจะชำระหนี้แทนลูกหนี้ หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ เช่น การค้ำประกัน ส่วนการประกันหนี้ด้วยทรัพย์สินนั้น หมายถึง การที่ลูกหนี้นำทรัพย์สินของตนมาผูกพันไว้กับหนี้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การจำนำ และ การจำนอง (ระวีวรรณ ทวีขันธ์, 2562)

อย่างไรก็ตาม กฎหมายการประกันหนี้ในรูปแบบเดิมนี้อาจมีข้อจำกัดในเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเศรษฐกิจและการดำเนินธุรกิจมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจในปัจจุบันหลายประเภท เช่น สินค้าคงคลัง สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิบัตร หรือแม้กระทั่งลูกหนี้การค้า กลับไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ระบบกฎหมายเดิม

ทำให้เกิดความเสี่ยงสูงต่อเจ้าหนี้ และขาดความยืดหยุ่นในการใช้ทรัพย์สินที่ไม่เป็นรูปธรรมในการบริหารความเสี่ยงด้านสินเชื่อ (ชุมพล จันทราทิพย์, 2554)

เพื่อให้กฎหมายสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงของโลกเศรษฐกิจสมัยใหม่ และเอื้อต่อการประกอบธุรกิจมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการพัฒนาแนวคิดเรื่อง "หลักประกันทางธุรกิจ" ขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องมือใหม่ทางกฎหมายที่ช่วยให้สามารถนำทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายของกฎหมายจำนำหรือจำนองมาใช้เป็นหลักประกันได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย อาทิ สินค้าคงคลัง ผลผลิตทางการเกษตร สิทธิเรียกร้องตามสัญญา หรือแม้แต่สิทธิในบัญชีเงินฝาก โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินเหล่านั้นให้แก่เจ้าหนี้

ทั้งนี้ แนวคิดของหลักประกันสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1) หลักประกันในความหมายแคบ คือ มาตรการเยียวยาความเสียหายของเจ้าหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ โดยให้เจ้าหนี้มีสิทธินำหลักประกันมาบังคับชำระหนี้ได้

2) หลักประกันในความหมายกว้าง คือ มาตรการเชิงป้องกัน เพื่อควบคุมและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นก่อนที่ลูกหนี้จะผิดนัด เช่น การกำหนดเงื่อนไขในสัญญาให้มีหลักประกันรองรับตลอดอายุของหนี้ หรือการกำหนดให้มีการติดตามมูลค่าทรัพย์สินประกันอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนากฎหมายหลักประกันทางธุรกิจจึงถือเป็นก้าวสำคัญของระบบกฎหมายไทย ที่ไม่เพียงเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารความเสี่ยงทางการเงินของเจ้าหนี้ แต่ยังเอื้อให้ผู้ประกอบการสามารถใช้ทรัพย์สินในรูปแบบใหม่มาเพิ่มสภาพคล่อง และเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้นอีกด้วย

2.2 การประกันหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558

สาระสำคัญของกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ อาจแบ่งออกได้ดังนี้

2.2.1 บุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

สัญญาหลักประกันทางธุรกิจเป็นข้อตกลงที่ทำขึ้นระหว่างสองฝ่าย ได้แก่ ผู้ให้หลักประกัน และ ผู้รับหลักประกัน โดยผู้ให้หลักประกันอาจเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ทั้งนี้ ผู้ให้หลักประกันไม่จำเป็นต้องเป็นลูกหนี้โดยตรงเสมอไป แต่สามารถนำทรัพย์สินของตนมาเป็นหลักประกันให้กับหนี้ของบุคคลอื่นได้เช่นกัน ถือเป็นการสนับสนุนความมั่นใจแก่เจ้าหนี้ และเพิ่มความยืดหยุ่นในการใช้ทรัพย์สินเพื่อประกันหนี้ในภาคธุรกิจ (กำชัย จงจักรพันธ์, 2557)

2.2.2 ทรัพย์สินที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันได้

โดยหลักการทั่วไป อาจกล่าวได้ว่า ทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งหลายทั้งปวง ย่อมสามารถนำมาเป็นหลักประกันได้ทั้งสิ้น แต่ถ้าจะกล่าวให้เฉพาะเจาะจง ก็จะมีทรัพย์สินที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันแบ่งแยกได้เป็นประเภทๆ ดังนี้

1) กิจการ ได้แก่ ทรัพย์สินทั้งหลายที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจ และสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจนั้น เช่น กิจการโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ ก็อาจนำแผงโซลาร์เซลล์ ที่ดิน อาคาร โรงไฟฟ้า รถยนต์ รถบรรทุก อุปกรณ์สำนักงาน เครื่องจักร เครื่องกำเนิดไฟฟ้า ฯลฯ ที่ใช้ในการประกอบกิจการมาเป็นหลักประกันได้ กิจการทันตแพทย์ ก็อาจนำสิทธิในการเช่าอาคาร เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำฟัน อุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ ในการทำฟัน ฯลฯ มาเป็นหลักประกันได้ กิจการร้านขายอาหารสมุนไพรไทย ก็อาจนำสิทธิในการเช่าที่ดินและอาคารพาณิชย์ที่ใช้ประกอบกิจการมาเป็นหลักประกัน อาจนำโต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ตกแต่งร้านรถยนต์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ ฯลฯ มาเป็นหลักประกันได้

2) สิทธิเรียกร้อง ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ ไม่ว่าจะได้รับชำระหนี้เป็นเงิน หรือได้รับชำระหนี้เป็นทรัพย์สินอย่างอื่น และสิทธิอื่น ๆ แต่ไม่รวมถึงสิทธิที่มีตราสาร เช่น ผู้ประกอบการอาจนำสิทธิเรียกร้องที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้มาเป็นหลักประกันได้ หรือนำสิทธิเรียกร้องเงินฝากในบัญชีเงินฝากมาเป็นหลักประกันก็ได้ หรือนำสิทธิในการเช่ามาเป็นหลักประกันก็ได้

3) สงหาทรัพย์สินที่ผู้ให้หลักประกันใช้ในการประกอบธุรกิจ เช่น เครื่องจักร สินค้าคงคลัง ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือสินค้าสำเร็จที่รอการจำหน่าย อุปกรณ์ เครื่องใช้ในการประกอบกิจการทั้งหลาย ฯลฯ สามารถนำมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้

4) อสังหาทรัพย์สิน ได้แก่ ที่ดิน อาคารสถานที่ แต่ต้องเป็นกรณีที่ผู้ให้หลักประกันประกอบธุรกิจอสังหาทรัพย์สินโดยตรง คือต้องเป็นผู้ประกอบกิจการหมู่บ้านจัดสรร หรือจัดสรรที่ดินเปล่า เป็นต้น

5) ทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า รวมตลอดถึง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ความลับทางการค้า ฯลฯ

6) ทรัพย์สินอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทรัพย์สินประเภทนี้ กฎหมายออกแบบเปิดช่องไว้สำหรับอนาคต หากมีทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่กฎหมายยังมิได้บัญญัติครอบคลุมถึงเอาไว้ ก็สามารถกำหนดเพิ่มเติมได้ด้วยกฎกระทรวงต่อไป

2.2.3 ลักษณะที่สำคัญของหลักประกันหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ

ผู้ให้หลักประกันยังคงมีสิทธิครอบครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ตามปกติ โดยหลักทั่วไป ทรัพย์สินดังกล่าวสามารถนำไปใช้สอย แปรสภาพ แลกเปลี่ยน จำหน่าย โอนสิทธิ หรือแม้กระทั่งนำไปจำหน่ายเพิ่มเติมได้ อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ในการผลิต ผสมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือใช้จนหมดสิ้นในกรณีที่ทรัพย์สินที่ใช้แล้วหมดไป รวมถึงได้รับดอกผลหรือประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินนั้น

กล่าวโดยสรุป คือ ผู้ให้หลักประกันยังคงมีอำนาจในการบริหารจัดการทรัพย์สินตามลักษณะของการประกอบธุรกิจตามปกติ ทั้งนี้ ผู้รับหลักประกันย่อมเข้าใจและยินยอมให้ผู้ให้หลักประกันใช้ทรัพย์สินได้เช่นนั้น เพราะเป็นการใช้ที่สอดคล้องกับสภาพและหน้าที่ของทรัพย์สินในการดำเนินธุรกิจนั่นเอง

2.2.4 การบังคับหลักประกัน

กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจได้กำหนดวิธีการบังคับหลักประกันออกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ การบังคับหลักประกันที่เป็นทรัพย์สิน และการบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ

ในกรณีของการบังคับหลักประกันที่เป็นทรัพย์สินนั้น กฎหมายกำหนดให้สามารถดำเนินการได้สองแนวทาง คือ

- 1) การจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน เพื่อแปลงเป็นเงินนำไปชำระหนี้
- 2) การปล่อยทรัพย์สินหลุดเป็นสิทธิของผู้รับหลักประกัน ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 36

การดำเนินการบังคับหลักประกันประเภทนี้สามารถกระทำได้ภายใต้สองเงื่อนไข คือ ในกรณีที่ผู้ให้หลักประกันยินยอม และ ในกรณีที่ผู้ให้หลักประกันไม่ยินยอม

เมื่อเกิดเหตุที่ทำให้สามารถบังคับหลักประกันได้ตามที่ระบุไว้ในสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ และผู้รับหลักประกันได้มีหนังสือแจ้งให้ทราบถึงเหตุแห่งการบังคับแล้ว หากผู้ให้หลักประกันหรือบุคคลที่ครอบครองทรัพย์สินนั้น ยินยอมส่งมอบการครอบครอง และมีหนังสือแสดงเจตนาให้ผู้รับหลักประกันสามารถนำทรัพย์สินออกจำหน่ายได้ การบังคับหลักประกันจึงสามารถดำเนินไปอย่างชอบด้วยกฎหมาย

2.2.5 ความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ มาตรา 80 ได้กำหนดเงื่อนไขที่ทำให้สัญญาหลักประกันทางธุรกิจจะระงับสิ้นไปไว้ 4 กรณี ได้แก่ เมื่อหนี้ที่รับประกันสิ้นสุดลงโดยไม่ใช้เพราะขาดอายุความ, เมื่อทั้งสองฝ่ายตกลงยกเลิกสัญญาเป็นหนังสือ, เมื่อมีการไถ่ถอนทรัพย์สิน หรือเมื่อทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันถูกจำหน่ายหรือหลุดเป็นสิทธิของผู้รับหลักประกัน

นอกจากนี้ แม้หนี้จะขาดอายุความ ผู้รับหลักประกันยังสามารถบังคับหลักประกันได้ แต่ไม่อาจเรียกดอกเบี้ยเกินระยะเวลา 5 ปีตามมาตรา 81/4

เดิมทีการใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันโดยไม่ต้องส่งมอบครอบครองทำได้เฉพาะการจำนองตามมาตรา 703 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจำกัดเฉพาะอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์บางประเภทที่มีทะเบียน ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถใช้ทรัพย์สินอื่นที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นหลักประกันได้ตามกฎหมายเดิม

2.3 การใช้ไม้อินตันเป็นหลักประกัน

ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ซึ่งระบุว่า หลักประกัน ได้แก่ ทรัพย์สินอื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และในปัจจุบันกระทรวงพาณิชย์ ได้ออกกฎกระทรวงกำหนดให้ทรัพย์สินอื่นเป็นหลักประกัน พ.ศ. 2561 ลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2561 และประกาศ

ราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2561 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน 2561 ตามความใน มาตรา 8(6) ของพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้ไม้ยืนต้นเป็นทรัพย์สิน ที่นำมาใช้เป็นหลักประกันได้ ตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการให้ หลักประกันทางธุรกิจมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่การประกอบธุรกิจและเศรษฐกิจของประเทศ

ซึ่งกฎกระทรวงดังกล่าว กำหนดให้ไม้ยืนต้นเป็นทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันได้ เพื่อให้ประชาชน สามารถใช้ไม้ยืนต้นเป็นหลักทรัพย์สินประกันการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน อันเป็นนโยบายในการแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจฐานรากของรัฐบาลที่ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือที่ดินที่มีสิทธิ์ในการใช้ ประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย และเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้กับประเทศ

ไม้ยืนต้นที่ใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน ประกอบด้วย ไม้ 58 ชนิด ได้แก่ ไม้สัก พะยูง ชิงชัน กระชิก กระพี้เขาควาย สารธร แดง ประดู่ป่า ประดู่บ้าน มะค่าโมง มะค่าแต้ ตะกู ยมหิน ยม หอม นางพญาเสือโคร่ง นนทรี สัตบรรณ ดินเบ็ดทะเล พฤษภ بيب ตะแบกนา เสลา อินทนิลน้ำ ตะแบกเลือด นากบุด ไม้สกุลจําปี แคนา กัลปพฤกษ์ ราชพฤกษ์ สุพรรณิการ์ เหลืองปรียาธร มะหาด มะขามป้อม หว่า จามจุรี พลับพล่า กันเกรา กะหังใบใหญ่ หลุมพอ กฤษณา ไม้หอม เทพทาโร ฝาง ไม้ทุกชนิด ไม้สกุลมะม่วง ไม้ สกุนทุเรียน มะขาม โดยผู้ให้หลักประกัน (ฝ่ายลูกหนี้) ได้แก่ บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล ส่วนผู้รับหลักประกัน ที่เป็นสถาบันการเงิน ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์, บริษัทประกันชีวิต/วินาศภัย และสถาบันการเงินของรัฐ ซึ่ง ประกอบด้วย ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาด กลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย

ทั้งนี้ เงื่อนไขสำคัญในการใช้ไม้ยืนต้นเป็นหลักประกันจะต้องเป็นต้นไม้ที่ปลูกในที่ดินของตนเอง โดย ต้นไม้ต้องมีอายุ 1 ปีขึ้นไป ต้องมีลำต้นตรง ความสูง 2 เมตรขึ้นไป การประเมินมูลค่าต้นไม้ จะต้องมีการประเมิน และสมาชิกธนาคาร อย่างน้อย 3 คน ร่วมประเมิน และมีการวัดขนาดเส้นรอบวงของต้นไม้ที่ความสูง 1.30 เมตร เป็นต้น

2.4 ปัญหาการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกัน

ปัญหาเกี่ยวกับการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกันนั้น ประเด็นดังกล่าวนี้ เป็นการที่กระทรวงพาณิชย์ ออกกฎกระทรวง ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกร SMEs รวมถึงบุคคลที่มีศักยภาพในการ ปลูกไม้ยืนต้น และมีความจำเป็นในการนำไม้ยืนต้นนั้นมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย นั้นมีประเด็นปัญหา ดังนี้

2.4.1 ปัญหาเกี่ยวกับมูลค่าของหลักประกัน

ปัญหาเกี่ยวกับมูลค่าของหลักประกัน ในกรณีที่น่าต้นไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกันนั้น จากหลักเกณฑ์ในการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกันของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ไม้ยืนต้นที่จะนำมาเป็นหลักประกันได้นั้น ต้องเป็นไม้ 58 ชนิดตามที่กำหนดไว้ และต้นไม้จะต้องมีอายุมากกว่า 1 ปีขึ้นไปและมีขนาดเส้นรอบวงไม่ต่ำกว่า 3 เซนติเมตร วัดที่ความสูง 130 เซนติเมตรจากโคนต้น เพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่าไม้ยืนต้นนั้นตั้งตัวได้แล้วและมีโอกาสรอดสูง มีลำต้นตรงสมส่วนอย่างน้อย 2 เมตร รวมทั้ง ในการประเมินมูลค่าของไม้ยืนต้น ธกส. จะเป็นผู้ประเมินมูลค่าต้นไม้ ทั้งนี้ เป็นไปตามคู่มือที่กำหนดไว้

ในการประเมินมูลค่าต้นไม้ ต้นไม้ของหลักประกันในพื้นที่ใกล้เคียงกัน อาจมีการประเมินมูลค่าที่ออกต่างกันออกไป ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบระหว่างเกษตรกร อันอาจนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งกันได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ อาจเกิดจากตัวผู้ประเมินมูลค่าของไม้ยืนต้นนั้น ๆ ที่เกิดความไม่เท่าเทียมหรืออาจเกิดกรณีทุจริตขึ้นได้ เนื่องจากให้อำนาจของผู้ประเมินมูลค่าไม้ยืนต้นมากเกินไป

2.4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินราคา

ในการประเมินราคาไม้ยืนต้นที่น่ามาเป็นหลักประกันนั้น จะต้องดำเนินการโดยผู้ประเมินมูลค่าไม้ยืนต้นอย่างน้อย 2 คน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน อีกทั้งเจ้าของไม้ยืนต้นหรือคู่สมรส จะต้องร่วมนำขึ้นสำรวจและประเมินมูลค่าไม้ยืนต้นด้วย

นอกจากนี้ผู้ประเมินมูลค่าไม้ยืนต้นจะต้องมีคุณสมบัติเป็นกรรมการ หรือกรรมการและสมาชิกธนาคารต้นไม้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมคณะกรรมการธนาคารต้นไม้ และต้องผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ประเมินมูลค่าต้นไม้และได้รับประกาศนียบัตรจาก ธกส. ซึ่งจะเห็นได้ว่า การอบรมหลักสูตรผู้ประเมินมูลค่าต้นไม้ นั้น เป็นหลักสูตรที่ ธกส. จัดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ควรมีการให้ผู้ที่ผ่านการอบรมแล้ว ต้องเข้ารับการอบรมทุก ๆ 5 ปีเป็นต้น

2.4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับหลักประกัน

ในกรณีที่มีการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกันแล้ว ต่อมาเมื่อมีการผิנדชำระหนี้ จะต้องมีการบังคับชำระหนี้กับไม้ยืนต้นนั้น ซึ่งในทางปฏิบัติ เมื่อ ธกส. อนุมัติเงินสินเชื่อแล้ว จะต้องนำที่ดินแปลงที่ปลูกไม้ยืนต้นนั้นไปจดทะเบียนจำนองที่สำนักงานที่ดิน ในพื้นที่ที่ดินแปลงนั้นตั้งอยู่ และต้องจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจไม้ยืนต้นกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งเป็นการจดทะเบียนแยกหน่วยงานตามที่กฎหมายหนด

ในการบังคับคดีกับไม้ยืนต้นนั้น กฎหมายกำหนดให้ผู้รับหลักประกันนั้นสามารถที่จะดำเนินการบังคับชำระหนี้เอากับทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกัน ได้อยู่ด้วยกันทั้งหมด 2 วิธี กล่าวคือ ให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันหลุดเป็นสิทธิผู้รับหลักประกัน และให้จำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นประกันเพื่อนำมาชำระหนี้

แก่ผู้รับหลักประกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า แตกต่างจากการบังคับคดีของการจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันอาจทำให้มีความคลาดเคลื่อนในการบังคับคดีกับไม่ยืนต้นได้

3. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

กฎหมายไทยว่าด้วยการประกันหนี้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 หมวดเอกเทศสัญญา ซึ่งแบ่งประเภทหลักประกันหนี้ออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การประกันหนี้โดยบุคคล (การค้ำประกัน) และการประกันหนี้โดยทรัพย์สิน (การจำนองและจำนำ) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีแนวคิดใหม่เกี่ยวกับ “หลักประกันทางธุรกิจ” ซึ่งมีความหลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น จึงควรศึกษาถึงพัฒนาการของแนวคิดนี้ให้เข้าใจอย่างรอบด้าน

คำว่า “หลักประกัน” ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง “หลักทรัพย์สินเพื่อความมั่นคง สิ่งที่ยึดไว้เพื่อความมั่นคง” ซึ่งในทางปฏิบัติ หลักประกันไม่จำกัดแค่การค้ำประกัน จำนอง หรือจำนำเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงแนวทางอื่น ๆ ที่ใช้เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่เจ้าหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ โดยทั่วไปสามารถแบ่งแนวคิดของหลักประกันออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ “หลักประกันในความหมายแคบ” ที่มุ่งเน้นเฉพาะในรูปแบบที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย และ “หลักประกันในความหมายกว้าง” ที่รวมถึงวิธีการหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งอาจใช้เป็นหลักประกันในการกู้ยืมได้ตามข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา

วัตถุประสงค์หลักของการให้หลักประกันในการชำระหนี้ คือ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้เจ้าหนี้ว่า ตนจะได้รับการชำระหนี้ แม้ลูกหนี้จะผิดนัด เจ้าหนี้ก็สามารถนำหลักประกันมาใช้ชำระหนี้แทนได้ ด้วยเหตุนี้ เจ้าหนี้จึงมักต้องการหลักประกันประกอบการให้สินเชื่อเพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มความมั่นคงในการทำธุรกรรมทางการเงิน

การประกันหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การประกันหนี้ด้วยบุคคล เช่น การค้ำประกัน ซึ่งบุคคลภายนอกให้คำมั่นว่าจะชำระหนี้แทนลูกหนี้หากผิดนัด และ การประกันหนี้ด้วยทรัพย์สิน เช่น การจำนำและจำนอง ซึ่งลูกหนี้นำทรัพย์สินของตนมาเป็นหลักประกันต่อเจ้าหนี้

แม้ระบบประกันหนี้แบบเดิมจะใช้ได้หลายกรณี แต่ในโลกธุรกิจยุคใหม่กลับพบข้อจำกัด เนื่องจากทรัพย์สินหลายประเภทที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น สินค้าคงคลัง ทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิบัตร หรือสิทธิเรียกร้องจากลูกหนี้การค้า ไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันได้อย่างมีประสิทธิภาพตามกฎหมายเดิม ส่งผลให้เจ้าหนี้เผชิญความเสี่ยงสูง และระบบขาดความยืดหยุ่นในการบริหารความเสี่ยงด้านสินเชื่อ

เพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงนี้ จึงเกิดแนวคิด “หลักประกันทางธุรกิจ” ซึ่งเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่ช่วยให้สามารถนำทรัพย์สินที่ไม่เข้าข่ายตามกฎหมายจำนำหรือจำนอง เช่น สิทธิในบัญชีเงินฝาก ผลผลิตทางการเกษตร หรือสิทธิเรียกร้องตามสัญญา มาใช้เป็นหลักประกันได้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้

การพัฒนากฎหมายหลักประกันทางธุรกิจจึงเป็นก้าวสำคัญที่ช่วยให้เจ้าหนี้สามารถบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยใช้ทรัพย์สินที่เคยใช้ไม่ได้ตามกฎหมายเดิมมาเป็นหลักประกันได้อย่างถูกต้องและคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อรองรับความหลากหลายของทรัพย์สินในระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถใช้ทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาเป็นหลักประกันหนี้ได้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินให้เจ้าหนี้ อันเป็นการเพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจและสร้างความมั่นใจแก่เจ้าหนี้

สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้แบ่งออกเป็นหลายประเด็น เริ่มจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำสัญญาหลักประกัน ได้แก่ ผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกัน โดยผู้ให้หลักประกันอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล และไม่จำเป็นต้องเป็นลูกหนี้โดยตรงก็สามารถนำทรัพย์สินของตนมาค้ำประกันหนี้ของผู้อื่นได้

ทรัพย์สินที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันภายใต้กฎหมายนี้มีหลากหลายประเภท เช่น กิจการทั้งระบบ สิทธิเรียกร้อง เช่น สิทธิในการได้รับชำระหนี้หรือสิทธิในบัญชีเงินฝาก สหกรณ์ทรัพย์สินที่ใช้ในธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ในกรณีให้ผู้ให้หลักประกันประกอบธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์โดยตรง ทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนทรัพย์สินประเภทอื่นที่กฎกระทรวงอาจกำหนดในอนาคต

หนึ่งในลักษณะที่โดดเด่นของหลักประกันตามกฎหมายนี้คือ ผู้ให้หลักประกันยังสามารถครอบครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นได้ตามปกติ ไม่ว่าจะเป็นการแปรสภาพ ใช้งานหมดสิ้น หรือแม้แต่นำไปจำนองเพิ่มเติมได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้รับหลักประกัน ทั้งนี้เพราะแนวคิดของกฎหมายมุ่งให้การประกอบธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น

ในด้านการบังคับหลักประกัน กฎหมายกำหนดให้สามารถดำเนินการได้เมื่อเกิดเหตุอันสมควร เช่น ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ โดยอาจใช้วิธีการจำหน่ายทรัพย์สินหรือปล่อยหลุดเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ ทั้งนี้ ต้องมีการแจ้งเหตุและได้รับความยินยอมจากผู้ให้หลักประกันก่อน ยกเว้นในกรณีที่มีข้อกำหนดไว้ในสัญญา

ส่วนการสิ้นสุดของสัญญาหลักประกันทางธุรกิจนั้นสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อหนี้สิ้นสุดลง มีการตกลงยกเลิกสัญญา มีการไถ่ถอนทรัพย์สิน หรือทรัพย์สินหลุดเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ แม้หนี้จะขาดอายุความ เจ้าหนี้ยังสามารถบังคับหลักประกันได้ เพียงแต่ไม่สามารถเรียกดอกเบี้ยเกิน 5 ปี

กล่าวโดยสรุป กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจได้เปิดทางให้ธุรกิจใช้ทรัพย์สินหลากหลายรูปแบบเป็นหลักประกันได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยไม่กระทบต่อการดำเนินธุรกิจปกติ อันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเข้าถึงแหล่งทุนได้สะดวกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 กระทรวงพาณิชย์ได้ออกกฎกระทรวงเมื่อปี พ.ศ. 2561 เพื่อกำหนดให้ “ไม้ยืนต้น” เป็นทรัพย์สินที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน 2561 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกร สามารถนำไม้ยืนต้นที่ปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือที่ดินที่มีสิทธิครอบครองมาใช้เป็นหลักประกันในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินได้ง่ายขึ้น นโยบายนี้สอดคล้องกับความพยายามของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในระดับฐานราก อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นการปลูกไม้เศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลดีต่อการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาว

3.2 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัย เรื่อง ปัญหาการนำไม้ยืนต้นมาเป็นหลักประกัน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับมูลค่าของหลักประกัน ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ควรมีการปรับปรุงมูลค่าของไม้ยืนต้นที่จะนำมาเป็นหลักประกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มวงเงินสินเชื่อให้เกษตรกร

3.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินราคา ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้น คุณสมบัติผู้ประเมินนั้น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นผู้จัดอบรม และผู้ประเมินส่วนมากจะเป็นพนักงานของ ธกส. เอง ดังนั้น ควรมีการให้ผู้ผ่านการอบรมและผู้ประเมินมูลค่าไม้ยืนต้นนั้น เข้ารับการอบรม เพื่อเป็นการทบทวนหลักเกณฑ์ของการประเมินมูลค่าที่อาจมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ในทุก ๆ 5 ปี

3.2.3 ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับหลักประกัน ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้น การบังคับคดีกับไม้ยืนต้นที่นำมาเป็นหลักประกัน ซึ่งไม้ยืนต้นนั้นมีการจดทะเบียนกับกรมธุรกิจการค้า และกฎหมายได้กำหนดวิธีการบังคับไว้แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ในการบังคับไม้ยืนต้นนั้นเป็นการบัญญัติแตกต่างจากการบังคับจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น ควรมีการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการบังคับไม้ยืนต้นที่นำมาเป็นหลักประกัน

4. เอกสารอ้างอิง

- กำชัย จงจักรพันธ์. (2557). *เรื่องน่ารู้ เกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ*. ศรีอนันต์การพิมพ์ จำกัด.
- ชุมพล จันทราทิพย์. (2554). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำประกัน จำนอง จำนำ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ระวีวรรณ ทวีขันธ์. (2562). *ปัญหาหลักประกันตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). *พจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2557*. ราชบัณฑิตยสถาน.

**ปัญหาเกี่ยวกับการทำสัญญาของนักกีฬา
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556**

**Problems Concerning Athlete Contracting under the Professional Sports
Promotion Act B.E. 2556 (2013)**

พิทักษ์ชัย ทางทอง¹

Pitakchai Thangthong²

วันที่รับบทความ: 15 เมษายน 2568
วันที่แก้ไขบทความ: 30 เมษายน 2568
วันที่ตอบรับ: 3 พฤษภาคม 2568
วันที่เผยแพร่: 30 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการการทำสัญญาของนักกีฬา ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556

ผลการศึกษาพบว่า ในการทำสัญญาของนักกีฬานั้นมีประเด็นปัญหาที่ควรพิจารณา กล่าวคือ ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของสัญญาจ้างนักกีฬา และปัญหาเกี่ยวกับตัวแทนนักกีฬา

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะควรมีการกำหนดมาตรฐานของสัญญาให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของนักกีฬามากกว่าประโยชน์ของสโมสร และควรมีการควบคุมตัวแทนนักกีฬาอย่างเข้มงวด และควรมีการตรวจและจัดอบรมตัวแทนนักกีฬาอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: กีฬาอาชีพ; สัญญา; ธุรกิจ

¹ พิทักษ์ชัย ทางทอง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000, E-mail : def_cu@hotmail.com

² Pitakchai Thangthong, Assistant Professor Sisaket Rajabhat University 319 Thaiphantha Road Phoe Sub-District Mueang District Sisaket Province 33000, E-mail : def_cu@hotmail.com

Abstract

This article aims to study the making of athlete contracts under the Professional Sports Promotion Act B.E. 2556 (2013).

The study found that in the making of athlete contracts, there are issues that should be considered, namely the issue concerning the standard of athlete employment contracts and the issue concerning athlete representatives.

The researcher has the recommendation that there should be a clear determination of the standard of contracts, in order to protect the benefits of athletes more than the benefits of clubs. There should also be strict control over athlete representatives, and regular inspection and training of athlete representatives should be conducted.

Keywords: Professional Sports; Contract; Business

1. บทนำ

ปัจจุบัน วงการกีฬาในประเทศไทยได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนก้าวเข้าสู่ระบบกีฬอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการเป็นนักกีฬาอาชีพ คือ การทำสัญญาระหว่างนักกีฬาและสโมสรต้นสังกัด โดยสัญญาดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสัญญาจ้างแรงงานหรือสัญญาจ้างทำของทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด

กล่าวคือ สัญญาระหว่างนักกีฬาฟุตบอลอาชีพกับสโมสร ไม่ได้อยู่ภายใต้กรอบของสัญญาจ้างงานตามแบบแผนปกติ หากแต่เกิดจากความตกลงร่วมกันของคู่สัญญา ซึ่งอิงหลักเจตจำนงเสรีและการให้ความยินยอมอย่างชัดเจนของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ เนื่องจากงานของนักกีฬาอาชีพมีลักษณะเฉพาะที่ต้องอาศัยทักษะความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในแต่ละประเภทกีฬา

แม้นักกีฬาจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสโมสร แต่การใช้อำนาจบังคับบัญชาที่ย่อมแตกต่างจากความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างทั่วไป นักกีหายังคงมีอิสระในการตัดสินใจและใช้ดุลยพินิจในการแข่งขันตามแนวทางที่ตนเชี่ยวชาญ ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะพิเศษของความสัมพันธ์ทางวิชาชีพนี้

ดังนั้น จึงมักพบว่าในปัจจุบัน สัญญานักกีฬาอาชีพในประเทศไทยไม่ถูกจำแนกเป็นสัญญาจ้างแรงงานตามความหมายของกฎหมายแรงงาน แต่กลับเป็นข้อตกลงที่อาศัยหลักการแห่งความเสมอภาคและเจตนาเสรีของคู่สัญญา ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากนั้น การก้าวเข้าสู่วงการนักกีฬาอาชีพยังได้รับการกำกับดูแลอย่างชัดเจนภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 ซึ่งได้วางกรอบแนวทางและหลักเกณฑ์ในการเป็นนักกีฬาอาชีพทั้งในส่วนของสโมสรกีฬาอาชีพ สมาคมกีฬาอาชีพ รวมถึงนักกีฬาและบุคลากรกีฬาอาชีพ ที่ต้องมีการทำข้อตกลงหรือสัญญาจ้างงานร่วมกัน

โดยสัญญาจ้างนักกีฬาอาชีพนั้น แม้จะมีลักษณะเป็นสัญญาจ้างแรงงาน เนื่องจากความสัมพันธ์ในการบังคับบัญชาของสโมสรต่อนักกีฬา และการที่นักกีฬาจะได้รับค่าจ้างตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงานให้กับสโมสร แต่ลักษณะงานของนักกีฬาอาชีพกลับมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากลูกจ้างในระบบกฎหมายแรงงานทั่วไป

เพราะงานนี้เป็นงานที่มีความเป็นวิชาชีพเฉพาะตัว ต้องใช้ทักษะและความสามารถพิเศษในการประกอบอาชีพ แม่นักกีฬาอาชีพจะอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสโมสร แต่รูปแบบการใช้อำนาจบังคับบัญชานั้นมีความแตกต่าง กล่าวคือ นักกีฬาอาชีพยังคงมีเสรีภาพในการตัดสินใจและเลือกแนวทางปฏิบัติงานตามดุลยพินิจของตนเองเมื่อลงแข่งขัน

อีกทั้งลักษณะพิเศษของสัญญาจ้างนักกีฬาอาชีพที่ต่างจากสัญญาจ้างแรงงานทั่วไป ยังสะท้อนผ่านข้อจำกัดในการกำหนดสถานที่และเวลาทำงานที่ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้จัดการทีมและผู้ฝึกสอน อีกทั้งนักกีฬาอาชีพยังไม่ได้รับวันหยุดประจำสัปดาห์ เนื่องจากตารางการแข่งขันที่ไม่แน่นอน และวันหยุดประจำปีก็มิอาจลาหยุดได้ในช่วงฤดูกาลแข่งขัน

ดังนั้น การกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์ในการทำสัญญานักกีฬาอาชีพจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อรักษาความสมดุลและความเป็นธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างนักกีฬาและสโมสรต้นสังกัด

จากการศึกษาพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 พบว่า สโมสรกีฬาอาชีพหรือสมาคมกีฬาอาชีพที่รับนักกีฬาอาชีพหรือบุคลากรกีฬาอาชีพเข้ามาอยู่ในความดูแลหรือขึ้นตรงในสังกัด มีหน้าที่ต้องจัดทำสัญญาจ้าง หรือทำความตกลงร่วมกันเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของความสัมพันธ์ในแต่ละกรณี

เนื้อหาในสัญญาจ้างหรือข้อตกลงร่วมกันดังกล่าว ต้องยึดถือมาตรฐานการจ้างงาน และแนวทางการคุ้มครองที่คณะกรรมการส่งเสริมกีฬาอาชีพกำหนดไว้เป็นหลัก โดยต้องมีการระบุอย่างชัดเจนอย่างน้อยในเรื่องของเวลาทำงานตามปกติ วันหยุด วันลา เงื่อนไขการเลิกจ้าง มาตรการด้านความปลอดภัย และการคุ้มครองสิทธิของนักกีฬาอาชีพและบุคลากรกีฬาอาชีพ

นอกจากนี้ ยังต้องมีการจัดทำประกันภัยเพื่อคุ้มครองชีวิต สุขภาพ และอุบัติเหตุของนักกีฬาและบุคลากร ตลอดจนมาตรการเยียวยาในกรณีที่ได้รับบาดเจ็บจากการฝึกซ้อมหรือการแข่งขัน รวมถึงการกำหนดรูปแบบรายได้และแนวทางการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างสโมสรหรือสมาคมกีฬาอาชีพกับนักกีฬาและบุคลากรกีฬาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

อนึ่ง ตามประกาศคณะกรรมการกีฬาอาชีพ เรื่อง มาตรฐานการจ้างและมาตรการในการคุ้มครอง พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้นายจ้างสามารถระบุเงื่อนไขในสัญญาจ้างหรือข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการทดสอบความรู้

ความสามารถ หรือสมรรถภาพทางร่างกายของผู้รับจ้างได้ ทั้งนี้ ระยะเวลาสำหรับการประเมินต้องไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่มีการตกลงทำสัญญาจ้าง

ในกรณีที่นายจ้างพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้รับจ้างไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ความสามารถ หรือสมรรถภาพทางกาย และมีความประสงค์จะยุติสัญญา นายจ้างต้องแจ้งผลการประเมินให้ผู้รับจ้างทราบอย่างชัดเจน พร้อมทั้งแจ้งการเลิกสัญญาหรือข้อตกลงร่วมกันล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 30 วัน

2. หลักการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาของนักกีฬาอาชีพ

2.1 หลักในการทำสัญญา

หลักเกณฑ์ในการทำสัญญาตามกฎหมายลักษณะนิติกรรมสัญญา มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

2.1.1 ความหมายและลักษณะของสัญญา

สัญญา คือ นิติกรรมหลายฝ่ายเกิดขึ้นโดยการแสดงเจตนาของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ดังนั้น สัญญาจึงเป็นนิติกรรมประเภทหนึ่ง แต่เป็นประเภทที่สำคัญเพราะก่อหนี้มากกว่า นิติกรรมที่เรียกว่า นิติกรรมฝ่ายเดียว (จิต เศรษฐบุต, 2553) ดังนั้น สัญญาย่อมมีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) ต้องมีคู่สัญญา สัญญาเป็นนิติกรรมซึ่งมีบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป ฝ่ายหนึ่งคือผู้แสดงเจตนาโดยเสนอที่จะทำสัญญา เรียกว่า “ผู้เสนอ” และอีกฝ่ายหนึ่งคือผู้ที่ตอบรับคำเสนอของผู้เสนอ เรียกว่า “ผู้สนอง”
- 2) ต้องมีการตกลงกัน การแสดงเจตนาของทั้ง 2 ฝ่าย ต้องถูกต้องตรงกันจึงจะเกิดสัญญาขึ้นได้ กล่าวคือ ทั้งผู้เสนอและผู้สนองมีเจตนาตรงกันในการทำสัญญา
- 3) ต้องมีวัตถุประสงค์การแสดงเจตนาของบุคคลในสัญญาต้องก่อให้เกิดผลผูกพันถูกต้องตามกฎหมาย

2.1.2 หลักเสรีภาพในการทำสัญญา

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา เป็นหลักเกณฑ์ซึ่งนานาประเทศยอมรับและบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับสัญญา กล่าวคือ สำหรับบุคคลที่มีอายุและความเข้าใจตามควรจะมีเสรีภาพเต็มที่ในการทำสัญญา และเมื่อได้กระทำลงโดยอิสระและด้วยความสมัครใจ หากข้อตกลงนั้นไม่ขัดกับหลักเรื่องความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Public Policy) สัญญานั้นย่อมมีผลใช้บังคับได้ทฤษฎีที่ว่าด้วย เสรีภาพในการทำสัญญา จึงถือว่าตัวที่ก่อให้เกิดหนี้ในเรื่องเกี่ยวกับสัญญาก็คือความสมัครใจหรือ “เจตนา”

หลักเสรีภาพในการทำสัญญานั้นตั้งอยู่บนรากฐานของความยุติธรรมในพันธกรณี โดยถือว่า คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างมีเสรีภาพและความเป็นอิสระในการตัดสินใจว่าจะเข้าทำสัญญาหรือไม่ หากพิจารณาแล้ว

เห็นว่าเงื่อนไขเป็นธรรมและไม่ได้ถูกเอารัดเอาเปรียบ ก็สามารถเลือกที่จะทำสัญญาได้ แต่หากเห็นว่าตนจะตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบ ก็ย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่เข้าทำสัญญาเช่นกัน

เมื่อคู่สัญญาได้แสดงเจตจำนงอย่างเสรีและตกลงทำสัญญากันแล้ว ย่อมไม่อาจกล่าวอ้างในภายหลังได้ว่าตนถูกบังคับหรือไม่ได้รับความยุติธรรม เนื่องจากไม่มีผู้ใดขึ้นใจให้เข้าทำสัญญาแต่อย่างใด

สัญญา คือ นิติกรรมที่เกิดจากเจตนาโดยสมัครใจของคู่สัญญา เพื่อก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับสิทธิ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจะก่อให้เกิดสัญญาได้นั้น ต้องอาศัยความยินยอมพร้อมใจของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย อันเป็นหลักพื้นฐานของเสรีภาพในการแสดงเจตนาโดยแท้จริง

2.1.3 หลักสัญญาต้องเป็นสัญญา

หลักสัญญาต้องเป็นสัญญานี้เป็นหลักที่อยู่เบื้องหลังกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสัญญาและการชำระหนี้เกือบทุกเรื่อง แม้จะไม่มีกรณีบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแต่ก็ถือว่าเป็นหลักทั่วไปในการนำมาปรับใช้เรื่องสัญญาและการชำระหนี้คือเมื่อบุคคลเข้าทำสัญญาต่อกันแล้วต้องปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ทำต่อกันไว้เว้นแต่ในบางเรื่องที่กฎหมายบัญญัติว่าไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามสัญญาก็ได้ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ข้อสัญญาดังกล่าวตกเป็นโมฆะ กล่าวคือ สัญญาที่คู่สัญญาได้ทำไว้ต่อกันนั้นไม่มีผลบังคับใช้คู่สัญญาจึงไม่ต้องปฏิบัติตามสัญญาได้ เป็นต้น (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2548)

หลักแห่งความเป็นสัญญา คือ หัวใจสำคัญที่ว่า เมื่อคู่สัญญาตกลงเข้าทำสัญญาต่อกันแล้ว และสัญญานั้นมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ย่อมก่อให้เกิดพันธกรณีที่ฝ่ายต้องเคารพและปฏิบัติตาม หน้าที่เกิดจากสัญญานั้นจะมีผลผูกพันคู่สัญญาให้ต้องดำเนินการตามเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันไว้

คู่สัญญาแต่ละฝ่ายไม่มีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงหรือเพิกเฉยต่อหน้าที่ที่กำหนดไว้ในสัญญาโดยพลการ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามพันธะที่ได้ให้ไว้ ย่อมเปิดช่องให้รัฐซึ่งเป็นผู้รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม เข้ามาใช้กลไกทางตุลาการเพื่อบังคับให้มีการปฏิบัติตามสัญญาอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

2.2 การทำสัญญาจ้างของนักกีฬา

สัญญาจ้างของนักกีฬานั้น ย่อมตกอยู่ภายใต้กฎหมายลักษณะนิติกรรม สัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และส่วนมากจะเป็นสัญญาจ้างแรงงาน หรือสัญญาจ้างทำของ ซึ่งมีข้อควรพิจารณา ดังนี้

2.2.1 ลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน

สัญญาจ้างแรงงานเป็นสัญญาที่มีคู่สัญญา 2 ฝ่าย คือ นายจ้างฝ่ายหนึ่งและลูกจ้างอีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากนี้จะต้องพิจารณาสัญญาจ้างแรงงานเป็นสัญญาที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวลูกจ้าง เพราะเวลาที่นายจ้างจะเลือกลูกจ้างคนใดเข้าทำงาน นายจ้างก็ต้องพิจารณาถึงความรู้ความสามารถความ

ตั้งใจ ความขยันขันแข็ง และความไว้วางใจ ส่วนลูกจ้างจะทำงานให้แก่ใครก็พิจารณาดูว่านายจ้างเป็นใคร เช่นเดียวกัน

2.2.2 ลักษณะของสัญญาจ้างทำของ

สาระสำคัญของสัญญาจ้างทำของ มีดังนี้ สัญญาจ้างทำของเป็นสัญญาที่มีคู่สัญญา 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายผู้ว่าจ้างฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ที่ตกลงให้ผู้รับจ้างทำการงานสิ่งใดจนสำเร็จให้แก่ตน แล้วจะจ่ายสินจ้างให้แก่ผู้รับจ้าง ส่วนคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งก็คือผู้รับจ้างที่ตกลงรับจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่ผู้ว่าจ้างโดยจะได้รับสินจ้างเป็นการตอบแทน

2.2.3 ลักษณะของสัญญาจ้างนักกีฬา

ความสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างนักกีฬากับสโมสรในประเทศไทยในอดีต มักไม่ได้มีการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นทางการ คู่สัญญาจึงไม่นิยมฟ้องร้องหรือดำเนินคดีต่อกัน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างนักกีฬากับสโมสรอย่างเคร่งครัด

สำหรับประเทศไทย ความสัมพันธ์ทางสัญญาจ้างนักกีฬายังเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ควรจัดอยู่ในประเภทใดระหว่าง "สัญญาจ้างแรงงาน" "สัญญาจ้างทำของ" หรือ "สัญญาที่ไม่มีชื่อเรียกตามกฎหมาย" ทั้งนี้ ในสัญญามาตรฐานของฟุตบอลอาชีพไทย ปี 2561 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าเป็น "สัญญาจ้าง" โดยระบุคู่สัญญาเป็น "ผู้ว่าจ้าง" และ "ผู้รับจ้าง" อย่างไรก็ตาม หากพิจารณารายละเอียดของสัญญาดังกล่าวจะพบว่า ไม่มีบทบัญญัติใดที่อ้างอิงหรือผูกพันให้ผู้สัญญาต้องปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานแต่อย่างใด ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย และจำเป็นต้องนำมาวิเคราะห์ในเชิงลึกต่อไป

ในระดับสากล องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาอาชีพ มักกำหนดให้สัญญาจ้างนักกีฬาระหว่างสโมสรและนักฟุตบอลมีลักษณะเป็น "สัญญาจ้างแรงงาน" อย่างชัดเจน แต่สหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA) ยังเปิดโอกาสให้ผู้สัญญามีเสรีภาพในการกำหนดเงื่อนไขในสัญญาตามบริบทของแต่ละประเทศ โดยหากไม่ได้ตกลงให้ใช้กฎหมายอื่น กฎหมายแรงงานของประเทศที่สโมสรตั้งอยู่สามารถนำมาปรับใช้กับสัญญาดังกล่าวได้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

แม้กระนั้น ในทางปฏิบัติ หลายประเทศกลับมิได้นำกฎหมายแรงงานมาใช้กับสัญญาจ้างนักกีฬาฟุตบอลอาชีพ เนื่องจากโดยสภาพของกฎหมายแรงงานนั้นมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองลูกจ้างทั่วไป มิใช่นักกีฬาฟุตบอลซึ่งมีลักษณะงานเฉพาะแตกต่างจากแรงงานในระบบปกติ

เมื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างนักกีฬาฟุตบอลอาชีพกับสโมสร จะเห็นได้ว่า สัญญามาตรฐานต่าง ๆ ได้เปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายมีเสรีภาพในการตกลงเข้าทำสัญญา เนื่องจากในปัจจุบัน สัญญาจ้างนักกีฬาฟุตบอลอาชีพได้กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญในทางธุรกิจของทั้งฝ่ายนักกีฬาและสโมสร เงื่อนไขในสัญญาจึงมักถูกปล่อยให้เป็นผลจากการเจรจาตกลงกันโดยเสรี トラบใดที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับสัญญาของนักกีฬา

จากการศึกษาเกี่ยวกับการทำสัญญาของนักกีฬานั้น มีปัญหาที่ควรพิจารณา ดังนี้

2.3.1 ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของสัญญาจ้างนักกีฬา

เมื่อพิจารณาถึงสัญญาจ้างนักกีฬาทั่วไปแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นสัญญาจ้างแรงงานทั่วไป กล่าวคือ ลักษณะของงานในฐานะนักกีฬาอาชีพนั้น เป็นงานที่มีความเป็นวิชาชีพเฉพาะทาง ซึ่งต้องอาศัยทักษะและความชำนาญในกีฬาประเภทนั้น ๆ โดยแม้ว่านักกีฬาอาชีพจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสโมสรต้นสังกัด แต่อำนาจในการสั่งการดังกล่าวมีลักษณะแตกต่างจากการจ้างงานทั่วไป กล่าวคือ นักกีฬายังคงมีเสรีภาพในการตัดสินใจและสามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของตนเองในระหว่างการแข่งขันได้

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นได้ว่าสัญญาว่าจ้างนักกีฬาอาชีพในประเทศไทยในปัจจุบัน มักมิได้ถูกจัดให้อยู่ในลักษณะของ "สัญญาจ้างแรงงาน" หากแต่เป็นการทำความตกลงระหว่างคู่สัญญาโดยยึดหลักเจตจำนงอันชอบธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้เพราะลักษณะเฉพาะของการเป็นนักกีฬาอาชีพ โดยเฉพาะในกีฬาระดับนานาชาติ เช่น ฟุตบอล จะมีองค์การกำกับดูแลระดับสากล ทำหน้าที่กำหนดระเบียบกติกา และข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน ซึ่งสมาชิกทั่วโลกต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

สำหรับกีฬาฟุตบอลนั้น องค์การที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกฎเกณฑ์การแข่งขัน รวมถึงข้อบังคับเกี่ยวกับสัญญาว่าจ้างนักฟุตบอลอาชีพ ก็คือ สหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA) ซึ่งเมื่อเกิดความสัมพันธ์ในลักษณะของสัญญาระหว่างนักกีฬาฟุตบอลอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นระดับนานาชาติหรือภายในประเทศ ก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบที่ FIFA ได้บัญญัติไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 ได้กำหนดเรื่องการทำสัญญาของนักกีฬาฟุตบอลอาชีพนั้น ให้ทำเป็นหนังสือ โดยอย่างน้อยต้องกำหนดเรื่องชั่วโมงทำงานตามปกติ วันหยุด วันลา การเลิกจ้าง มาตรการด้านความปลอดภัย และการคุ้มครองนักกีฬาอาชีพ หรือบุคลากรกีฬาอาชีพ การทำประกันเพื่อคุ้มครองชีวิต สุขภาพ และอุบัติเหตุสำหรับนักกีฬาอาชีพ และบุคลากรกีฬาอาชีพ การเยียวยารักษากรณีมีความเสียหายหรืออันตรายอันเกิดจากการบาดเจ็บ ในการฝึกซ้อมหรือแข่งขันกีฬาอาชีพ รายได้ การแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างสโมสรกีฬาอาชีพหรือสมาคมกีฬาอาชีพกับนักกีฬาอาชีพหรือบุคลากรกีฬาอาชีพ และประกาศคณะกรรมการกีฬาอาชีพ เรื่อง มาตรฐานการจ้างและมาตรการในการคุ้มครอง พ.ศ. 2560 กำหนดให้นายจ้างอาจกำหนดเงื่อนไขในสัญญาจ้างหรือความตกลงร่วมกันให้ผู้รับจ้างทดสอบความรู้ความสามารถหรือสมรรถนะของร่างกายได้ แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ตกลงในสัญญาจ้าง ในกรณีที่นายจ้างเห็นว่าผู้รับจ้างไม่ผ่านการประเมินผลทดสอบความรู้ความสามารถหรือสมรรถนะของร่างกายและไม่จ้างผู้นั้นให้นายจ้างแจ้งผลการประเมินให้ผู้รับจ้างทราบและบอกเลิกสัญญาจ้างหรือความตกลงร่วมกันล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติสโมสรทำสัญญาจ้างนักกีฬา และจะทำสัญญาเอาเปรียบนักกีฬาอาชีพ อีกทั้งเมื่อมีการเลิกสัญญา หรือมีกรณีพิพาทกันเกิดขึ้น ย่อมนำไปสู่การฟ้องร้อง ซึ่งใช้เวลานานในการพิจารณาตัดสิน ทำให้นักกีฬาอาชีพเสียเปรียบสโมสรอยู่เช่นเดิม

2.3.2 ปัญหาเกี่ยวกับตัวแทนนักกีฬา

ปัจจุบัน กีฬาอาชีพในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นในด้านอุปกรณ์กีฬา เครื่องแต่งกาย หรือแม้กระทั่งเทคโนโลยีล้ำสมัยที่นำมาใช้ในวงการกีฬา อย่างไรก็ตาม หนึ่งในการธุรกิจสำคัญที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนวงการกีฬาอาชีพ คือ อาชีพตัวแทนนักกีฬา หรือที่รู้จักกันในนาม "เอเยนต์นักกีฬา" ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลผลประโยชน์และสิทธิ์ของนักกีฬาอาชีพ ทั้งในด้านการเจรจาสัญญา การบริหารจัดการภาพลักษณ์ ตลอดจนการวางแผนเส้นทางอาชีพ

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของประเทศไทย ยังมีข้อท้าทายและปัญหาเกี่ยวกับการกำกับดูแลและควบคุมการดำเนินงานของตัวแทนนักกีฬาอาชีพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมและความโปร่งใสในวงการกีฬาโดยรวม

ตัวแทนนักกีฬาอาชีพ หรือที่นิยมเรียกกันว่า “เอเยนต์นักกีฬา” นั้น เปรียบเสมือนผู้จัดการส่วนตัวของนักกีฬา โดยมีบทบาทสำคัญในการดูแลและบริหารจัดการผลประโยชน์ในทุกมิติของนักกีฬา ทั้งในด้านการเจรจาทำสัญญาว่าจ้างกับต้นสังกัด การบริหารรายได้จากงานโฆษณา หรือกิจกรรมทางการตลาดต่าง ๆ ซึ่งรายได้ของตัวแทนก็มักจะขึ้นอยู่กับสัดส่วนที่ตกลงจากผลประโยชน์ที่สามารถเจรจาได้ในแต่ละครั้ง

หน้าที่สำคัญของเอเยนต์นักกีฬา คือ การเป็นตัวแทนในการเจรจาและต่อรองผลประโยชน์ให้แก่นักกีฬาอย่างมืออาชีพ รวมถึงการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องในวงการกีฬา อาทิ เจ้าของสโมสร ผู้จัดการทีม โค้ช และเพื่อนร่วมทีม เพื่อสนับสนุนให้นักกีฬาภายใต้การดูแลสามารถพัฒนาและเติบโตในสายอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

เอเยนต์จำเป็นต้องติดตามผลงานของนักกีฬาอย่างใกล้ชิด มองหาโอกาสใหม่ ๆ เพื่อยกระดับชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของนักกีฬา เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม งานอีเวนต์ หรือการเป็นพรีเซ็นเตอร์ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ความหลงใหลและความเข้าใจในตัวกีฬายังถือเป็นหัวใจสำคัญของอาชีพนี้ ยิ่งตัวแทนมีความรู้เกี่ยวกับฟอร์มการเล่น บุคลิก ทักษะ และภาพลักษณ์ของนักกีฬามากเท่าใด ก็ยิ่งสามารถวางแผนสร้างโอกาสให้นักกีฬาไปสู่การเป็นซูเปอร์สตาร์ที่มีมูลค่าทางการตลาดสูงได้มากเท่านั้น ซึ่งแน่นอนว่า ความสำเร็จของนักกีฬา ย่อมนำมาซึ่งผลตอบแทนที่งดงามแก่ตัวแทนเช่นกัน

อย่างไรก็ดี อาชีพตัวแทนนักกีฬาอาชีพ หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ “เอเยนต์นักกีฬา” นั้น นับว่ามีบทบาทอย่างสำคัญในวงการกีฬาอาชีพของประเทศไทย โดยเฉพาะในกีฬาฟุตบอล ซึ่งเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดในปัจจุบัน ปัจจุบันมีบุคคลสัญชาติไทยเพียง 14 คนเท่านั้นที่ได้รับใบอนุญาตอย่างเป็นทางการจาก

สหพันธ์ฟุตบอลระหว่างประเทศ (FIFA) หรือที่เรียกกันว่า “ฟีฟ่าเวิลด์” เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพตัวแทนนักฟุตบอลอาชีพได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายระเบียบสากล

หากพิจารณาในเชิงระบบ จะพบว่า จำนวนผู้ได้รับใบอนุญาตดังกล่าวในประเทศไทยยังอยู่ในระดับที่ต่ำอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการดำเนินธุรกิจตัวแทนนักกีฬาโดยมิชอบ หรือเกิดกรณี “เวิลด์เถื่อน” ที่ไม่มีใบอนุญาต แต่ยังคงเข้ามามีบทบาทในการเจรจากับนักกีฬาอาชีพ รวมถึงดำเนินการติดต่อกับสโมสรต้นสังกัด เพื่อหวังผลในการทำสัญญา

ในบางกรณี เวิลด์ที่ไม่มีใบอนุญาตเหล่านี้อาจใช้วิธีเสนอข้อมูลของนักกีฬาให้กับสโมสรต่าง ๆ แล้วจึงหันไปเจรจากับผู้ที่มีใบอนุญาตอย่างถูกต้อง เพื่อให้การทำสัญญาเป็นไปตามระเบียบของ FIFA และหวังจะได้รับส่วนแบ่งจากผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งลักษณะเช่นนี้สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการกำกับดูแลควบคุม และจัดระเบียบวิชาชีพตัวแทนนักกีฬาอาชีพในประเทศไทยให้มีมาตรฐาน โปร่งใส และสอดคล้องกับแนวทางสากลอย่างแท้จริง

3. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

การทำสัญญานั้นเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่ใช้สร้างความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคล โดยอาศัยหลักการและกระบวนการทางกฎหมายที่ชัดเจนและเป็นระบบ ภายใต้กฎหมายลักษณะนิติกรรมสัญญา ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญที่ใช้พิจารณาว่าสัญญานั้นชอบด้วยกฎหมายและมีผลผูกพันคู่สัญญาหรือไม่ โดยมีสาระสำคัญอยู่ในสามหัวข้อหลัก ได้แก่ ความหมายและลักษณะของสัญญา หลักเสรีภาพในการทำสัญญา และหลักที่ว่าสัญญาต้องเป็นสัญญา

เริ่มจากความหมายของสัญญา สัญญาคือการแสดงเจตนาโดยสมัครใจของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดผลผูกพันตามกฎหมาย กล่าวได้ว่าสัญญาเป็นนิติกรรมหลายฝ่ายที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างเอกชน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขาย แลกเปลี่ยน เช่า หรือแม้แต่การให้โดยเสนหา ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องอาศัย “ความตกลง” อันชัดเจนของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย โดยประกอบไปด้วยผู้เสนอและผู้สนอง ซึ่งต่างฝ่ายต่างต้องแสดงเจตนาให้ตรงกัน จึงจะถือว่าสัญญาได้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ การแสดงเจตนาจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อให้เกิดผลผูกพันตามนิติธรรมได้อย่างแท้จริง

ต่อมา คือหลักเสรีภาพในการทำสัญญา หลักการนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมและเสรีภาพในทางนิติกรรม โดยถือว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเลือกที่จะทำสัญญาหรือไม่ และมีสิทธิในการกำหนด

เงื่อนไขของสัญญาตามที่เห็นสมควร ตราบใดที่เงื่อนไขเหล่านั้นไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ความสำคัญของหลักนัยอยู่ที่การเคารพเจตจำนงของคู่สัญญา หากทั้งสองฝ่ายพึงพอใจในข้อตกลงก็ย่อมมีสิทธิเข้าทำสัญญาโดยสมัครใจ แต่หากเงื่อนไขใดดูไม่เป็นธรรม ฝ่ายหนึ่งก็สามารถปฏิเสธได้อย่างเสรี หลักเสรีภาพนี้ยังสะท้อนถึงความรับผิดชอบของคู่สัญญาด้วย กล่าวคือ เมื่อได้แสดงเจตนาและตกลงกันแล้ว ย่อมไม่อาจอ้างในภายหลังว่าถูกบังคับหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะการทำสัญญานั้นต้องอาศัยการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างแท้จริง

สุดท้ายคือหลักที่ว่า “สัญญาต้องเป็นสัญญา” หลักนี้เป็นหัวใจของความมั่นคงทางนิติกรรม เพราะเมื่อสัญญาได้เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว คู่สัญญาย่อมต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขได้โดยพลการ หากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามพันธกรรมนั้น อีกฝ่ายย่อมมีสิทธินำเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อบังคับให้มีการปฏิบัติตามสัญญาได้ นอกจากนี้ หากสัญญานั้นมีเนื้อหาที่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยของสังคม สัญญาดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะ และไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย หลักการนี้จึงทำหน้าที่คุ้มครองความถูกต้องและความยุติธรรมในการบังคับใช้สัญญา และสร้างหลักประกันให้แก่คู่สัญญาในการดำเนินธุรกรรมต่าง ๆ อย่างมั่นใจ

โดยสรุปแล้ว การทำสัญญาไม่ใช่เพียงแค่การตกลงกันของบุคคลสองฝ่ายเท่านั้น แต่ยังต้องมีองค์ประกอบตามกฎหมายครบถ้วน ประกอบด้วยการแสดงเจตนาโดยสมัครใจ วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย และมีผลผูกพันที่คู่สัญญาต้องยอมรับร่วมกัน หลักทั้งสามข้อข้างต้นจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของกฎหมายสัญญา ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ทางกฎหมายเป็นไปด้วยความเป็นธรรม มีเสรีภาพ และอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายอย่างมั่นคง

การทำสัญญาจ้างของนักกีฬาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและซับซ้อน เพราะเกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ และผลประโยชน์ของทั้งนักกีฬาและสโมสร โดยการทำสัญญาดังกล่าวอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในหมวดของนิติกรรมสัญญา ซึ่งโดยทั่วไปจะจัดอยู่ในประเภท “สัญญาจ้างแรงงาน” หรือ “สัญญาจ้างทำของ” ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานและข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา

ในกรณีของสัญญาจ้างแรงงานนั้น ความสัมพันธ์จะอยู่ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ซึ่งหมายถึงสโมสรกับนักกีฬาที่รับจ้างโดยตรง จุดเด่นของสัญญาจ้างแรงงานคือความผูกพันส่วนบุคคล กล่าวคือ นายจ้างจะเลือกนักกีฬาที่เหมาะสมกับทีม โดยพิจารณาจากความสามารถ ความรับผิดชอบ และความน่าเชื่อถือ ขณะที่นักกีฬาก็ย่อมพิจารณานายจ้างหรือสโมสรเช่นกันว่าสอดคล้องกับเป้าหมายหรือแนวทางการพัฒนาตนเองหรือไม่ ความสัมพันธ์เช่นนี้จึงเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่สามารถถ่ายโอนหรือเปลี่ยนแปลงได้ง่าย

อีกด้านหนึ่ง สัญญาจ้างทำของเป็นการตกลงกันระหว่างผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้าง ซึ่งในที่นี้หมายถึงสโมสรและนักกีฬา โดยนักกีฬาในฐานะผู้รับจ้างจะต้องทำผลงานให้เสร็จตามเป้าหมายหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วจะได้รับค่าจ้างตอบแทน ลักษณะของสัญญาจ้างทำของจึงเน้นผลสำเร็จของงาน มากกว่าการ

ควบคุมหรือสั่งการระหว่างปฏิบัติงาน ซึ่งต่างจากสัญญาจ้างแรงงานที่เน้นความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง

ในบริบทของประเทศไทย การทำสัญญาจ้างนักกีฬาในอดีตมักเป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ ขาดการทำเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้เมื่อเกิดข้อพิพาทก็มักไม่ฟ้องร้องกัน แต่ในปัจจุบัน ความเป็นมืออาชีพและผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจที่เพิ่มขึ้นทำให้การทำสัญญาระหว่างนักกีฬากับสโมสรมีความชัดเจนและเป็นทางการมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นให้ต้องพิจารณาเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะของสัญญาดังกล่าวที่ว่าแท้จริงแล้วควรจัดอยู่ในประเภทใดกันแน่ เนื่องจากบางครั้งเนื้อหาในสัญญาก็ไม่ได้อ้างอิงหรือผูกพันกับกฎหมายแรงงานอย่างชัดเจน แม้จะใช้คำว่าผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง ซึ่งโดยนัยอาจชวนให้น่าไปสู่การตีความว่าเป็นสัญญาจ้างทำของมากกว่าสัญญาจ้างแรงงาน

ในทางสากล องค์การกีฬาระดับโลก เช่น สหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA) มีแนวโน้มมองว่าสัญญาระหว่างนักกีฬากับสโมสรควรถือเป็นสัญญาจ้างแรงงาน เพื่อให้สามารถใช้หลักการคุ้มครองแรงงานมาใช้กับนักกีฬาได้เช่นเดียวกับแรงงานทั่วไป อย่างไรก็ตาม FIFA ก็เปิดโอกาสให้แต่ละประเทศสามารถกำหนดรายละเอียดในสัญญาได้ตามบริบทของตนเอง ซึ่งหมายความว่า แม้จะมีแนวปฏิบัติในระดับสากล แต่แต่ละประเทศก็สามารถเลือกแนวทางที่เหมาะสมได้

ทว่าในหลายประเทศกลับไม่ได้นำกฎหมายแรงงานมาใช้กับนักกีฬาฟุตบอลอาชีพโดยตรง เนื่องจากธรรมชาติของงานนักกีฬานั้นแตกต่างจากแรงงานทั่วไป ทั้งในด้านลักษณะงาน ช่วงเวลาในการปฏิบัติงาน และความเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ส่งผลให้การนำกฎหมายแรงงานทั่วไปไปใช้นักกีฬาอาจไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและเจตนารมณ์ของคู่สัญญา

ในที่สุดแล้ว การทำสัญญาจ้างนักกีฬาในยุคปัจจุบันได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของธุรกิจกีฬา ซึ่งทั้งนักกีฬาและสโมสรต่างมีเสรีภาพในการเจรจาต่อรองเงื่อนไขของสัญญา โดยที่ยังต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย การเปิดโอกาสให้คู่สัญญาดกกลงกันอย่างเสรีถือเป็นการส่งเสริมความยุติธรรมและความสมัครใจ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของการทำสัญญาทางแพ่งและพาณิชย์

กล่าวโดยสรุป สัญญาจ้างนักกีฬาเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน ต้องพิจารณาให้เหมาะสมทั้งตามหลักกฎหมาย และลักษณะเฉพาะของงานกีฬาเอง แม้จะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกับสัญญาจ้างแรงงานหรือจ้างทำของ แต่ก็ยังมีจุดเฉพาะที่อาจทำให้ต้องพิจารณาในลักษณะของสัญญาประเภทพิเศษหรือสัญญาที่ไม่มีชื่อเรียกตามกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3.2 ข้อเสนอแนะ

บทความวิชาการนี้ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของสัญญาจ้างนักกีฬา ควรมีการกำหนดมาตรฐานของสัญญาให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของนักกีฬามากกว่าประโยชน์ของสโมสร

3.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับตัวแทนนักกีฬา ควรมีการควบคุมตัวแทนนักกีฬาอย่างเข้มงวด และควรมีการตรวจและจัดอบรมตัวแทนนักกีฬาอย่างสม่ำเสมอ

4. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *โครงการศึกษาร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ.*

พร้อมทั้งยกร่างกฎหมายลำดับรอง (รายงานฉบับสมบูรณ์). มูลนิธิสถาบันวิจัยทางกฎหมาย.

จิต เศรษฐบุต. (2553). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2548). *กฎหมายเบื้องต้นทางธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วรวิทย์ เหล่าบ้านค้อ. (2558). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนา กีฬาฟุตบอลอาชีพตาม*

พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยสาขาวิชานิติศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมาย และการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้จัดทำวารสารเพื่อให้เป็นวารสารวิชาการสำหรับนักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการในรูปแบบของบทความ วิชาการและบทความวิจัย เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในสาขานิติศาสตร์ และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นวารสารที่มีมาตรฐานตามเกณฑ์วารสารวิชาการ ระดับชาติที่เผยแพร่ผลงานบทความทางวิชาการ (Article) และบทความวิจัย (Research Article) โดยรับ พิจารณาคำขอรับตีพิมพ์ และบทความวิจัยทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ โดยขอขอบเขตเนื้อหาทางวิชาการ เกี่ยวกับด้านนิติศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม และต้นฉบับทุกเรื่องที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบความ ถูกต้องทางวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ด้วยรูปแบบ Semi-Blind Peer Review เฉพาะสาขาวิชา นิติศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมาจากบุคคลภายนอกหลากหลายสถาบัน จำนวน 3 คน

เกี่ยวกับผลงานที่จะรับตีพิมพ์

1. เป็นบทความวิจัย หรือบทความวิชาการ สาขานิติศาสตร์ และกระบวนการยุติธรรม และต้องไม่เคย ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน (กรณีที่ได้รับการตอบรับการตีพิมพ์จากวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏศรีสะเกษ) หรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน
2. ต้นฉบับเขียนเป็นภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นผลงานวิจัยที่เขียนเป็นภาษาไทย ต้องมี บทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
3. ต้นฉบับได้ได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ก่อนตีพิมพ์

ประเภทบทความที่รับตีพิมพ์

1. บทความวิชาการ (Article)
2. บทความวิจัย (Research Article)

กำหนดการเผยแพร่

ฉบับที่ 1	เดือน มกราคม-มิถุนายน
ฉบับที่ 2	เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเสนอบทความ และค่าตีพิมพ์เผยแพร่บทความในวารสาร

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับจะต้องพิมพ์ตามรูปแบบและขนาดตัวอักษรตามหลักเกณฑ์วารสาร นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. บทความต้องเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ มีความยาว 15-25 หน้า
3. ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อสกุล หน่วยงานที่สังกัด หมายเลขติดต่อ และอีเมลล์ของผู้ประพันธ์อย่างชัดเจน
4. ต้นฉบับสามารถส่งได้ทางระบบ Online (Submission) แนบไฟล์เอกสาร Microsoft Word ผ่านหน้าเว็บไซต์ของวารสารฯ <https://so17.tci-thaijo.org/index.php/sisaketlawjournal/> หรือติดต่อกองบรรณาธิการวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยกองบรรณาธิการจะนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความเพื่อประเมินคุณภาพและความเหมาะสมก่อนการตอบรับตีพิมพ์
5. เมื่อบทความได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ในกรณีที่ผลการประเมินระบุให้ต้องปรับปรุงแก้ไข ผู้ประพันธ์จะต้องดำเนินการแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิกำหนดให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด
6. ภาษา ต้องเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
7. ต้นฉบับ ต้องพิมพ์หน้าเดียวด้วยโปรแกรม Microsoft Word ขนาด A4 ตัวอักษร TH Sarabun Newขนาดตัวอักษร 15 ระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 ซม. ตั้งค่าหน้ากระดาษด้วยระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบน และซ้ายมือ 1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม. ด้านล่างและขวามือ 1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.
8. ขนาด รูปแบบ และชนิดตัวอักษร รายละเอียดตามตารางข้างล่างนี้

รายละเอียด	ขนาดตัวอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้ประพันธ์ (ภาษาไทย)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้ประพันธ์ (ภาษาอังกฤษ)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด อีเมลล์ (เชิงอรรถ/Footnote) (ภาษาไทย)	12	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา

รายละเอียด	ขนาดตัวอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด อีเมลล์ (เชิงอรรถ/Footnote) (ภาษาอังกฤษ)	12	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ/Abstract	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
เนื้อหาบทคัดย่อ	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
คำสำคัญ/Keywords	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทนำ	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
วัตถุประสงค์	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
ขอบเขตการวิจัย	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
วิธีดำเนินการวิจัย	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
ผลการวิจัย	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
ผลการวิจัย (ห้วงย่อ)	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทสรุปและข้อเสนอแนะ	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทสรุป	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
ข้อเสนอแนะ	15	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา

9. บทความต้นฉบับทุกเรื่องต้องประกอบไปด้วยส่วนประกอบดังนี้

9.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้นกะทัดรัด สื่อถึงประเด็นหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อ ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ด้วยรูปแบบอักษร TH Sarabun New ขนาด 18 pt. ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

9.2 ชื่อผู้ประพันธ์ ต้องระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ตำแหน่งงาน หน่วยงานที่สังกัดและไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ที่เชิงอรรถ (Footnote) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

9.3 บทความ ถ้ามีแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยให้ใส่ในเชิงอรรถ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

9.4 บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 350 คำ และคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ 3-5 คำ

9.5 บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาหรือเหตุผลที่นำไปสู่ประเด็นการศึกษา พร้อมจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของบทความโดยสังเขป

9.6 เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (American Psychological Association Citation Style หรือ APA) ฉบับล่าสุด ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทความหรือการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้าเอกสารนั้นยังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ ต้องระบุว่าการตีพิมพ์ (in press)

9.7 เนื้อเรื่อง

9.7.1 บทความวิจัย ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (Title)
- ชื่อผู้ประพันธ์ (Author)
- บทคัดย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract)
- คำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords)
- บทนำ (Introduction)
- ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา (Background and significance of the problem)
- วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)
- ขอบเขตการวิจัย (Scope of the research)
- วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)
- ผลการวิจัย (Finding)
- บทสรุป (Conclusion)
- ข้อเสนอแนะ (Recommendation)
- เอกสารอ้างอิง (Reference)

9.7.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง
- ชื่อผู้ประพันธ์
- บทคัดย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract)
- คำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords)
- บทนำ (Introduction)
- เนื้อหา Content
- บทสรุป (Conclusion)
- ข้อเสนอแนะ (Recommendation)
- เอกสารอ้างอิง (Reference)

10. ความคิดเห็นในบทความและงานเขียน ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้ประพันธ์โดยอิสระ กองบรรณาธิการ วารสารนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป หากท่านประสงค์จะนำบทความหรืองานเขียนเล่มนี้ไปตีพิมพ์เผยแพร่ จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ประพันธ์ตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

รูปแบบการเขียนอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-Text Citation)

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ การอ้างอิงในเนื้อหา (In-Text Citation)
ใช้การอ้างอิงแบบนาม-ปี (Name-Year System) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

หลักเกณฑ์ในการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (In-Text Citation)

การอ้างอิงต้นข้อความ/ท้ายข้อความ	
รูปแบบ	ผู้แต่ง, /ปีที่พิมพ์, /หมายเลขหน้า - กรณีไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ให้ใช้ ม.ป.ป. ในการอ้างอิงภาษาไทย และ n.d. ในการอ้างอิงภาษาอังกฤษ
ตัวอย่าง	บรรเจิด สิงคะเนติ, 2555, น. 289-291
	พินิจ ทิพย์มณี, 2564, น. 201-202
	ชยธร ไชยวิเศษ, 2566. น. 10
	สมคิด เลิศไพฑูรย์, ม.ป.ป., น. 18
	John Cooke, 2015, p. 35
	Catherine Elliott, 2016, p. 50

การอ้างอิงท้ายบทความ (Reference)

วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ การอ้างอิงท้ายบทความ (Reference) ใช้รูปแบบตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (American Psychological Association Citation Style หรือ APA) ฉบับ APA7th ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

หลักเกณฑ์ในการเขียนอ้างอิงท้ายบทความ (Reference)

หนังสือ	
รูปแบบ	ผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์
ผู้แต่ง 1 คน	บรรเจิด สิงคะเนติ. (2555). <i>หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์</i> (พิมพ์ครั้งที่ 4). วิญญูชน. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2550). <i>หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย</i> . วิญญูชน.
ผู้แต่ง 2 คน	บุญศักดิ์ แสงระวี, และแวว ศศิธร. (2551). <i>วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ, สุขภาพใจ</i> .
ผู้แต่ง 1-20 คน ใส่ชื่อทุกคน	นุสรา เตียงเกตุ, วลัย จักรทิพย์, และบุษบา อินตะพันธ์. (2551). <i>แนวทางการทอผ้าพื้นเมือง</i> . มีเดียทิม.
ผู้แต่ง 21 คน ขึ้นไป ใส่ชื่อ 19 คน แรก และใช้ ... ตามด้วย คน สุดท้าย	ศักดิ์สิทธิ์ เป้าทอง, กรวิทย์ พงษ์ธนู, วริสา อ่อนคำ, อุ่น ศิริทอง, หยกฟ้า แสงสี, กรกนก สติน, เอกวิทย์ จันท, สรอรธ ห่วงหา, คมศักดิ์ อรรถพล, เรืองใจ ผิวพรรณ, ขยาดา หงส์ทอง, ชนิภา ศรีวรรณ, แววดา อุ่นโชติ, ขจร เลื่องโน, จำรัส มหิธร, อภิชัย ชิตชม, อภิศักดิ์ ดาวทอง, ดาว ดวงดี, พิศาล เอกองค์,...เอกนก โชติกุล. (2560). <i>การวิจัยทางสังคมศาสตร์</i> . อิมอุ่น.
ผู้แต่งเป็นสถาบัน	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2557). <i>เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ</i> .
หนังสือแปล	Ilan Pappé. (2563). <i>Ten Myths About Israel</i> [สิบมายาคติอิสราเอล] (พงษ์ประภัสสร แสงสุริยง, ผู้แปล). สำนักนิสิตสามย่าน.
บรรณาธิการ	ฉัสร่า ขมะวรรณ มุกดาวิจิตร และภิญโญ ไตรสุริยธรรมา (บ.ก.) (2555). <i>อาชญากรรม ทศวรรษต่อประชาชนในกระแสความขัดแย้งและความหวัง</i> (พิมพ์ครั้งที่ 2). เคล็ดไทย.
ไม่ปรากฏผู้แต่ง	กาญจนา อาลยานุสรณ์: <i>อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา อินทรสุนานนท์</i> . (2558). สันติศิริการพิมพ์.
ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	ศิริรัตน์ ทองค า. (ม.ป.ป.). <i>สังคมผู้สูงอายุ</i> . ดวงจันทร์การพิมพ์.

บทความหนังสือ	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบท./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.) / ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์,/ // // // // // เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความ)/ สำนักพิมพ์.
	สุรพันธ์ สิทธิสุข. (2563). การสัมภาษณ์ประวัติ. ใน วิทยา ศรีตามา (บ.ก.), การสัมภาษณ์ประวัติ และตรวจร่างกาย (พิมพ์ครั้งที่ 12, น. 1-7). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความวารสาร	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่)/ หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.
	พินิจ ทิพย์มณี. (2564). ปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติสถานบริการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559. วารสารนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(1), 197-224. ภัทรพล จิงสมเจตไพศาล. (2563). การบังคับใช้พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559, วารสารวิชาการสาธารณสุข, 29(2), 303-313.

วิทยานิพนธ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์/ [ระดับวิทยานิพนธ์]. ชื่อมหาวิทยาลัย.
	ณดา วัลลา. (2561). ปัญหาความปลอดภัยด้านสุขอนามัยของผู้ใช้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม. เกียรติพร อำไพ. (2540). ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมันเถื่อน [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

รายงานวิจัย	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อรายงานการวิจัย/[รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์]. สำนักพิมพ์.
	คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2560). การปฏิรูปกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2564). พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 : ศึกษากรณีบทบาทนิติของกฎหมายหมดความจำเป็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. สำนักงานศาลยุติธรรม.

เอกสารการประชุมทางวิชาการ การสัมมนา การอภิปราย รายงานการประชุม	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์./วันที่./เดือน)./ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท/[การนำเสนอบท]. /////////ชื่อการประชุม, เมืองที่ประชุม.
	เบญจวรรณ บุญโทแสง และอภิรักษ์ บุรรุ่งโรจน์. (2565, 25 มีนาคม). การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาโดยกระบวนการสร้างนวัตกรรมสังคม เรื่องการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด [การนำเสนอ]. การประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏเลยวิชาการครั้งที่ 8 ประจำปี พ.ศ. 2565. เลย, ประเทศไทย.

เอกสารประกอบการสอน/เอกสารคำสอน	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน./ (ปี)./ชื่อเรื่อง(ชื่อเอกสารประกอบการสอน)/[เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]./คณะ, /////////มหาวิทยาลัย.
	วระเดช ภาวัตเวคิน. (2565). กฎหมายภาษีอากร [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. อภิรักษ์ บุรรุ่งโรจน์. (2565). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. คณะนิติรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

เอกสารในระบบนิเทศสากล (Internet)	
รูปแบบ	ชื่อผู้รับผิดชอบหลัก./ (ปีที่จัดทำ)/ ชื่อแฟ้มข้อมูล./ http://www.xxxxxxxxxx
	กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ. (2565). ประวัติกรมการกงสุล. https://consular.mfa.go.th/th/page/ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2564). ผลกระทบสารเคมีปราบศัตรูพืช. https://www.hfocus.org/content/2019/08/17468 สุวรรณา ประณีตวาทกุล และคณะ. (2565). ผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์จากการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในภาคเกษตร. http://www.biothai.net/sites/default/files/pesticide_conference_doc_2.pdf

การสัมภาษณ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ ตำแหน่ง (ถ้ามี)/ สัมภาษณ์./ วัน/ เดือน/ ปีที่สัมภาษณ์.
	ฉัฐมงคล อังคสกุลเกียรติ. นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองศรีสะเกษ. สัมภาษณ์. 1 ตุลาคม 2566. ตรีเนตร สาระพงษ์. สัมภาษณ์. 20 สิงหาคม 2566.